ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

(...63) | 1963 оной апрелиин 18, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Литература, искусствын ажал ябуулагшад! Зохёолнуудай партийна, арадай шэнжэтэй, түгэлдэр удхатай, уран һайханайнгаа талаар шадамараар бэшэгдэһэн байхын түлөө тэмсэгты! Коммунизм байгуулагшадай һүр жабхалантай, һайн һайхан, баатарлиг хэрэгүүдые, манай ажабайдалда коммунис ёһоной шэнэ харилсаанай илаһые эли тодоор харуулагты!

(1963 оной Май 1-дэ зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан уриануудһаа)

...АРАЙ ХҮДЭЛМЭРИ ХАҺА СООНЬ ЭХИЛХЭ

...Зэдын, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управленинүүдтэ шэнэ газар элдүүрилнэ, таряалангаа уһална

★ ★

...энэ газар хахалагдана

...улам ехээр ...нь жэлһээ ...гүйгөөр дээ...байбди. Гэхэ... жэлэй хаба...гаяа ехэ ха-...

...иин механи-...а энэ жэлдэ ...табигданхай. ...гектар шэнэ ..., нёдондо-... шэниисэ ехэ ...

...удаа амжал-...лхэ арга бо-...д бии. Трак-...д заһабари-...гоо бэлдэгдээ ...гэ хүсэд хү-рэхөөр хаагдаад, тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй.

Эртээнһээ бэеэ зэһэһэн механизаторнууднай хабарай дулаан үдэрнүүдые һамбаашалан, паараа борнойлно, шэнэ газар хахалжа эхилээ. Һүүлэй 3-4 үдэртэ 200 гаран гектар паар борнойлогдоо, 40 гектар шэнэ газар хахалагдаа.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриие манай тракторна бригада (бригадир Дмитрий Байдаев) эмхитэйгээр захалба. Мүнөө 3 «ДТ-54», 1 «Беларусь» тракторнууд Ново-Селенгинскһээ хойшоо, шоссе харгын захаар шэнэ газар элдүүрилнэ. Трактористнууд Максим Данзанов, Баир Соров, Михаил Будажапов, Бато Доржиев болон бусад 20—22 сантиметр гүнзэгыгөөр газарай хүрьһэ урбуулна. Нэгэ «Беларусь» трактор паар борнойлно.

Мүн Ёнхор, Зүй Бургастай гэхэ мэтэ газарнуудаар шэнэ, залууг газар хахалагдахаар хараалагдана. Шэнэ газар таряанай узуурта орбол эртэ гэдэнэ. Тиимэһээ нэгэшье үдэр гээнгүй шэнэ газар хахалха саг ерээ гээшэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ өөрөө ябадаг «СК-3» комбайнууд бии боложо, ямаршье жэжэ полинуудые, ойн соорхой хахалха аргатай бологдоо. Юуб гэхэдэ, урдань ургаса хуряахань бэрхэтэй гээд, жэжэ полинууд хахалагдахаяа болёод, хаягдаһан байгаа бшуу. Мүнөө тэдэнээ хахалхамнай.

Механизаторнуудые һаадгүй хүдэлгэхын тула Сагаан Жалга гэжэ газарта полевой стан түхеэрэгдөө. Поли дээрэ хүдэлжэ байһан механизаторнуудта иигээд халуун эдеэ хээрэ абаашажа үгэхэбди. Тракторнуудта поли дээрэнь түлишэ, тоһонь хэгдэнэ. Тракторнуудые бороздаһаа гаргахагүй гэһэн шанга эрилтэ табигданхай.

Ц. Бадужинов,
Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи отделениин бригадир.

Сэлэнгэ.

ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

...лжа, газарай ...хые Михаил ...леэгээ бэлэй. ...рэ нютагтаа, ...югоо эгээн тү-...лангай газар ...колхозой пра-..., уһа бүлэжэ ...улеэжэ байгаа ... Захааминда ...нэ хүдэлмэри ...залуу механи-...ье бэлэн бэшэ ... һайса түхеэ-...р үндэр эрье-... уһа бүлэжэ, ...р тарааха хэ-...

...лажа, газарай ... бага гэдэбэ. ...үүл. Михаил ...эн саг хүрэ-...аил Вампилов, ...ев гэгшэдтэй ...ээрээ гарабад. ...харай элһэлиг ...та туһалалга ...лэдэг насосоо ...дэлгэжэ эхил-...р, зобохошье ...й. Таряалан ...һан 20 санти-...үдүүн соргоор ...ьялан гараха-... байгаа бэлэй. ...о хэдыхэн ча-...дэн гектар та-...уһан нэлхышэ-...0 гаран гектар ...эрэй туршада

Таряалангай газар уһалжа эхилһэн энэ ушар «Красный Октябрь» колхозой гэшүүдые ехээр урмашуулба. Ушарынь хадаа хэр хэзээнһээ хойшо эндэхид таряалангаа уһалжа, ороохо таряанай болон тэжээлэй ургамалай абтасые дээшэлүүлхэ арга дүршэл оложо ядаад байдаг һэн. Шииг нойтоной бага дээрэһээ ган гасуур жэлнүүдтэ нилээд ехэ ургасаяа хосороодог бэлэй. Харин уһа элбэгтэй Зэдэ гол таряалангайнь нэгэ захаһаа нүгөөдэ захадань хүрэтэр үндэр хабсагай, эрьенүүдээр хамагдан урдадаг, тиигээд ямаршье туһа хүргэхөөр бэшэ шэнги байдаг һэн. Теэд мүнөө олон янзын оньһото техникэ дэлгэржэ, 20—30 метр үндэр эрьетэй голой уһые таряалан дээгүүр гаргажа тараахань тоншье бэлэн болошоо. Оройдоол нэгэ «Беларусь» тракторта, уһа бүлэдэг насостой 3 хүн арбаад үдэрэй туршада хэдэн зуун гектар газар һайса уһалжархиха шадалтайл.

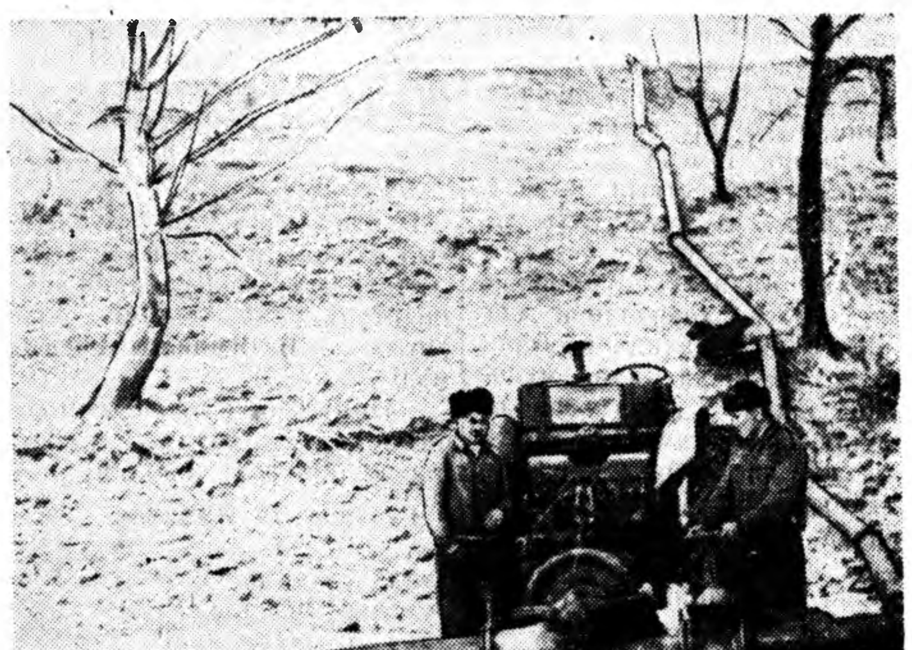
Михаил Хандуевай агрегат Мухар, Онголой болон Дамбын нуга гэжэ газарнуудта 20 гаран метр үндэр эрье өөдэ уһа бүлэжэ, 5 үдэрэй турша соо 100 гаран гектар газар уһалжархёо.

— Газарай үшөө һайнаар гэдэхэдэнь, уһалһан газартаа дахин уһа гаргахабди. Юуб гэхэдэ, уһалһан газартамнай шииг нойтондо ехэ дуратай кукуруза, саахарай свёкло таригдаха юм. Мүн буртаг үбһэншье үзэгдэхэгүйл,— гэжэ тракторист Хандуев хөөрэнэ.

Тэрэшэлэн Арбижал, Милаан гэжэ полинууд уһалагдаха юм. Тиигэжэ тарилгын болотор энэ колхоздо 400 гаран гектар газар һайса уһалагдаха. Тиихэдэ нилээд ехэ сабшалан, мүн бороо хурын багаар оробол — хэдэн зуун гектарай ургасашье шииг нойтоор хангагдаха. Ургаса уһалхадаа уһа сүршэжэ тараадаг түхеэрэлгэ хэрэглэхээр хараалагдана.

Голой уһые хэрэглэжэ шадаха аргатай болоһон тус колхозой гэшүүд энэ жэл ороохо таряанай болон тэжээлэй ургамалай, мүн сабшалангай ургаса хэзээ хэзээнэйхиһээ элбэгээр хуряахань лабтай.

М. Гончиков,
манай корр.

Зураг дээрэ:
Михаил Хандуевай звеногойхид 20 гаран метр үндэр эрье өөдэ татагдаһан соргоор Зэдэ голһоо уһа бүлэн гаргажа байна.

...бернал ...а ерэбэ

...иин 16. (ТАСС). ...дын эб найрамдал ...дээ» Уласхоорон-... олгохо комитедэй ...баадахын тулада ...мтэ, Эб найрам-... Соведэй прези-... профессор Джон ...Москвада ерээ.

...орондын ...стиваль ...мхидхэлэй ...едтэ

...III кинофестиваль ...7-һоо 21 хүрэтэр

...хэл хэхэ, тэрэ-...мхидхэлэй комитет ...гүрэнэй организа-...эдһээ байгуулаг-...иин талаар СССР-... Соведэй гүрэнэй ...гшэ А. В. Рома-... толгойлно.

...вакиин ...оборонын ...вада ерэбэ

...иин 16. (ТАСС). ...министр, Совет-... Р. Я. Малинов-...ословакиин Со-...н сэрэгэй деле-...ээр мүнөөдэр Мо-...рээ. ЧССР-эй На-... министр армиин ...омский делега-...

Советскэ Союзда Фидель Кастро Русай ерэхэ болоһон тухай

1963 ондо Советскэ Союзда хани ёһоор айлшалан ерэхыень, совет арадай туйлалтанууд болон амжалтануудтай танилсахыень Кубын революционно правительствын премьер-министр Фидель Кастро Русые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев уряа.

Нүхэр Н. С. Хрущевой уряалые нүхэр Фидель Кастро хүлеэн абаа.

Кубын Республика СССР хоёрой хоорондохи хани барисаа саашадань бэхижүүлгэдэ хамаатай асуудалнууд энэ аяншалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдэхээр хараалагдана. Тэрэшэлэн али алинайнгаа һонирходог бусадшье асуудалнуудаар һанамжанууд тухайгаа хөөрэлдөөн болохо.

Нүхэр Ф. Кастрын аяншалха саг СССР-эй болон Кубын Республикын правительствануудай хоорондо зүбшэгдэжэ тогтоогдохо байна.

(ТАСС).

Советско-камбоджийска документнүүдтэ гар табигдаба

Советско-камбоджийска документнүүдтэ апрелиин 15-да Кремлиин Ехэ ордон соо гар табигдаа.

Гадаадын экономическа холбоо барисаанай талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо И. В. Архипов, Камбоджын правительственна экономическа делегациие толгойлогшо, Камбоджын хан шэрэйн дээдэ соведэй түрүүлэгшын орлогшо Ньек Тьюмонг гэгшэд документнүүдтэ гар табяа.

Баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор 50 мянган киловатт хүсэтэй гидроэлектростанци барилгадань Камбоджодо Советскэ Союз экономическа болон техническэ туһаламжа үзүүлхэ, энэ барилга хэхын тулада Камбоджодо түрэсэ багатай уриһаламжа үгэхэ.

Поляк ханинарай гайхамшагта бэлэг

Владимир Ильичэй түрэһөөр 93 жэлэй ойн гүйсэхын урда тээхэнэ поляк ханинар украин арадта гайхамшагта бэлэг бараа: «Ленин Польшодо» гэһэн выставкэ асаржа В. И. Ленинэй түбэй музейн Львовско филиалай ужам ехэ залнууд соо табиһан байна. Краковта, Порониндо Владимир Ильич Ленинэй ажаһууһантай, Ленинэй гүн удхата үзэл бодолой Польшын ажалшадай сэдьхэ зүрхэндэ ямар бүхөөр хадуугдадаг, революционно тэмсэлэй замые тэдэндэ гэрэлтүүлжэ үгэдэг, арадай гүрэн байгуулгадань яажа туһалдаг байһантай выставкэ харагшад танилсана.

(ТАСС-ай корр.).

Кинематографиин хүдэлмэрилэгшэдэй союзай эмхидхэлэй комитедэй пленум

МОСКВА, апрелиин 16. (ТАСС). СССР-эй Кинематографиин хүдэлмэрилэгшэдэй союзай эмхидхэлэй комитедэй пленум мүнөөдэр Москвада нээгдээ. «Совет киноискусствын удха һайнтай, уран һайханайнгаа талаар шадабаритайгаар зохёогдоһон байхын түлөө» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ байна.

Союзай эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ кинорежиссер СССР-эй арадай артист И. А. Пырьев пленум дээрэ элидхэл хээ. Удаань үгэ хэлэлгэ эхилээ.

—✦—

Агаарай гражданска флодой хүдэлмэрилэгшэд шагнагдаба

Шэн зоригтойгоор ажаллаһан, Агаарай гражданска флодой авиационно техникые шудалалгада элитэ ехэ амжалта туйлаһан 10 хүндэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1963 оной апрелиин 16-най Указаар Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо.

Агаарай гражданска флодые хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнгаа, авиационно техникые амжалтатайгаар шудалһанайнгаа түлөө Агаарай гражданска флодой 740 хүн орденууд болон медальнуудаар шагнагдаа.

(ТАСС).

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Ажалшадай хүсэлые анхаралдаа абан, 1963 оной апрелиин 28-най воскресениин амаралтын үдэрые апрелиин 30-да болгохо гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоогоо.

АРАДАЙ АША ТУҺАДА, КОММУНИЗМЫН ИЛАН МАНДАХЫН ТУЛА АЖАЛЛАХА

(Улаан-Үдэ городто болоһон оюун ухаанай хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр Д. Д. ЛУБСАНОВАЙ хэһэн элидхэлһээ)

Нүхэдүүд! Нёдондо жэлэй эсэсһээ парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд литература, искусствын ажал ябуулагшадтай гурба дахин уулзаа. 1962 оной декабриин 17-до, декабриин 26-да, 1963 оной мартын 7—8-да иимэ уулзалганууд болоо. Түрүүшын уулзалгын урда тээхэнэ парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд Москвагай уран зураашадай выставкэ, хараһан, мүн абстракционис үзэлтэй уран зураашадай зохёолнуудтайшье танилсаһан байгаа.

Манай совет социалис искусство зүб замаар, зүб үндэһэ һуури дээрэ хүгжэнэ, арад зондоо алба хэнэ, коммунизм байгуулгада туһална. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай орон дотор манай арадай баатар габьяата ажалые, манай Эхэ оронииемагтан дуулаһан уран зурагай, хүгжэмэй, литературын, киногой, театрай гайхамшагта зохёолнууд байгуулагданхай.

Гэтэр арадай, партийна гурим ёһоһоо хазагайрһан, реалис гурим журамые эдэхэ замда ороһон зарим уран зураашад, уран зохёолшод, композиторнууд, киногой хүдэлмэрилэгшэд бии болонхой.

Эгээл иимэһээ искусствын түрүү ажал ябуулагшадай һанаа үнөөгөө зобожо, КПСС-эй ЦК-да бэшэг эльгээһэниинь ойлгосотой. Тиин манай культурада буржуазна үзэл бодолой нэвтэрэн орохо ябадалда эсэргүү тэмсэлые шангадхаха хэмжээнүүдые партиин абаһаниинь мэдээтэй ха юм. Уран зурагай выставкэ харахадаа Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ соо, мүн энээнэй һүүлээр КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Л. П. Ильичевой хэлэһэн үгэ соо формалис үзэлтэй уран зохёолшодой, тэдэниие үмөөрэгшэдэй хэрэг ажал хатуу шангаар шүүмжэлэгдэһэн, мүн литература ба искусствын талаар, марксистско-ленинскэ эстетикын ёһо гурим тодорхойлогдоһон байгаа.

Р. Фальк, Д. Штеренберг, П. Никонов, А. Андронов, Б. Жутовский, Л. Грибков гэгшэдэй зохёолнуудые, Э. Неизвестный болон бусадай хэһэн скульптурые парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд шангаар шүүмжэлээ.

Литература ба искусствада ахир тулюур үйлэ хэрэгэй боложо байһаниие соёл культурын ажал ябуулагшад, бүхы совет олониитэ ажалшад тон зүбөөр ойлгожо эрид шангаар буруушаан шүүмжэлбэ. Арад зоной оюун ухаанай баялигай, олон яһатанай соёл гэгээрэлые амжалтатайгаар хүгжөөхын түлөө партиин анхарал оролдолго гаргажа байһые ойлгобо.

Литература, искусство хүгжөөхэ хэрэгые партимнай зүндэнь орхёогүй, формализм, тэрэнэй хэтэрэнги шэглэл абстракционис үзэлые хурсаар элирүүлээ.

Совет уран зохёолшодой, уран зураашадай, композиторнуудай, скульпторнуудай, кино болон театрай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал ябуулга партиин ба арад зоной анхаралһаа гарадаггүй. Энэншье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, литература болон искусство хадаа В. И. Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор ниитэ арадай хэрэгэй таһаршагүй хуби болонхой.

Н. С. Хрущев үгэ хэлэхэ зуураа литература, искусство хүгжөөхэ гол шухала асуудалда харюу үгэбэ. Демьян Бедный, аха дүү Покрассай, Михаил Шолоховой, Александр Твардовскиин, Сергей Михалковой, Николай Грибачевой, Е. В. Вучетичын, Г. Чухрайн зохёолнуудые үндэрөөр сэгнээд, И. Эренбург, Е. Евтушенко, А. Вознесенский мэтын формалис үзэлтэнэй ажал хэрэгые хурсаар шүүмжэлбэ үргэн дэлисэтэйгээр коммунизм байгуулха үе сагта уран зохёолой гол шухала асуудалнуудаар партийна эрилтэ тухай хэлэбэ. Эдэ уулзалгануудай материалнууд, дүнгүүдые бүхы республика, хизаар, областьнуудай оюун ухаатанай хүдэлмэрилэгшэд зүбшэн хэлсээд, һайшааба.

Уран зохёолшод, уран зураашад артистнууд болон композиторнууд, ороной оюун ухаатанай бүхы хүдэлмэрилэгшэд Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые, тэрээн соогоо тодорхойлһон марксистско-ленинскэ эстетикын ёһо гуримые дайшалхы программа болгон хүлеэн абаа. КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байгаа пленумые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахын тулада бүхы хэмжээнүүдые абажа байна.

Буряад ороной уран зохёолой союз болон бусад организацинуудта суглаанууд боложо үнгэрөө. Литература, искусствын ажал ябуулагшад социалис реализмын методһээ хазагайрһан ушар манайда үгы гэжэ гэмдэглэһэн байна. Энэнь һайн гээшэ. Гэбэшье, манай уран зураашад, зохёолшод, искусствын ажал ябуулагшадта дутагдалнууд үгы гэһэн бэшэ ха юм.

Орон дотор һүүлэй жэлнүүдтэ ниитын ажабайдалай улам эдэбхитэй болохотой, манай театрнуудай, уран зураашад, композиторнууд, зохёолшодой союзуудта шэнэ залуу хүнүүдэй нэмэхэтэй хамта шэнэ амисхаал ороһон байна. Энэ хадаа оюун бэлигтэй уран хурса зохёолнуудай олошорхо хэрэгтэ туһалһаг байгаа.

Зүгөөр амжалта тухайдаа мүнөөдэр хэлсэхэ бэшэ, харин республикадахи уран зохёолые шүүмжэлхы ёһоор, парти, правительствын зааһанай ёһоор хаража үзэхэ, бии байһан дутагдалнуудые элирүүлхэ ёһотойбди. Энээнтэй хамта шиидхэгдээгүй асуудалнуудта оюун бэлигтэнэй анхарал хандуулха, тиигэжэ ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэнэрэй үүргые дээшэлүүлхэ шухала.

Уран зураашадай ажалһаа эхилээбди. Литература, искусствын ажал ябуулагшадтай парти ба правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэ Н. С. Хрущевой эрид буруушааһан Никоновэй «Геологууд», Жутовскиин «Автопортрет» мэтын зурагууд манайда байхагүй. Иимэ муу үзэлтэй һэбшээнэй бидэндэ хүрэнгүй, тэрэниие дагагшадай бидэнэй дунда үгы байһаниинь һайн байна. Гэбэшье һүүлэй үедэ, илангаяа Москвада болоһон декадын һүүлээр уран зураашадай хүдэлмэридэ зогсонги байдал бии болоһон, зохёохы үүсхэл бага болоһон байна. Ехэнхидээ пейзажууд болон портредүүд бэшэгдэнэ, темэтэй сюжетнэ зурагууд үсөөн. Зарим зурагшадай зохёолнууд бүрүүл бүдэхи, һула байна. Түбэй городуудта болодог уран зурагай выставкэнүүдтэ Буряадай уран зураашад һүүлэй үедэ хабааданагүй. Энэ хадаа муу хүдэлмэриие гэршэлнэ. КПСС-эй обкомой бюро 1961 ондо, мүн 1962 ондо болоһон уран зураашадай съезд дээрэ тэдээнэй хүдэлмэридэхи дутагдалнууд бүри мүһэн заагдаһан байгаа. Гэбэшье уран зураашадай союзай хүтэлбэрилэгшэд эдэ бүгэдэнһөө зохихо тобшолол хэдэггүй дээрэһээнь уран зурагай хүгжэлтэдэ дутуу дунданууд байһан зандаа.

Сампиловай «Талын инаг дуран», Мэрдыгеевэй «Баян нютаг», Окладниковай «Байгалай загаһашад» болон бусад зохёолнуудай хажуугаар һүүлэй үедэ хүнэй сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмөөр зохёол юундэ бии болоогүйб?

Энээнэй гол шалтагаан хадаа манай уран зураашад ажабайдал мууса мэдэнэ, эрилтээ һуладхана, тиихэдэ уран зураашадай союзай хүтэлбэрилэгшэд дутагдалнуудтаяа эбсэнэ. Эдээниие иимэ баримтаһаа харуулая. КПСС-эй XXII съездын нээгдэхэ үдэртэ зорюулһан Буряад ороной уран зураашадай выставкэ хараад, багша Полуянова иигэжэ бэшээ: «Энэ выставкэ хүнүүдтэ ямар туһатайб? Нүхэр Казанскилаа иимэ асуудал һуралтай. Репинэй, Перовой, Айвазовскиин агууехэ зохёолнуудай жэшээ дээрэһээ үхибүүдые хүмүүжүүлнэбди, теэд, нүхэр Казанский, танай зохёолнууд үхибүүдтэ ямар туһатай гээшэб? Үхибүүд, иигэжэл зуралтагүй гэжэ үхибүүдтэ би хэлэхэ байгааб. Эдэ ямар зурагууд гээшэб!»... Энэмнай «Байгалдахи үдэшэ» гэһэн Баженов, Казанский гэгшэдэй зураг тушаа хэлэгдэнэ. Мүн энээн тушаа хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэдшье муушалжа бэшэһэн байгаа.

Эдэ болон бусад хүнүүдэй ажаглалта дурадхалые уран зураашадай союз анхаралдаа абаа гэхэ гүбди? Үгы. «Арад зомнай ёһото искусствые ойлгодог болотороо ургаадүйл, ябан ошонгоо ойлгоно ааб даа» гээд дээрэ дурдагдагша зурагай авторнууд хэлэһэн байна. Арад зоной ажаглалтада иимээр хандаха гээшэ бэеэ дээгүүр абаһан ябадал болоно. Залуу уран зураашад Казанский, Баженов гэгшэд өөһэдыгөө ёһотоор харуулжа шадаагүй аад, ахамад зураашадтаа дээрэлхүүгээр хандадагынь, мүн Буряадай уран зурагай искусствын туйлалтые буруушаадагынь гэмшэлтэй.

Манай композиторнууд тухай хэдэн үгэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ эдэнэр хэдэ хэдэн томо зохёолнуудые бэшээ. Жэшээнь оперонууд: «Анда нүхэд», «Булагай эхиндэ», «Аха дүүнэр», балетүүд: «Инаг дуранай түлөө», «Ангар гоохон дүүхэй», мүн кантатанууд, симфоническа зохёолнууд бэшэгдэһэн байгаа. Эдээнэй зариманиинь, жэшээнь «Эпическэ поэмэ», «Симфоническа хатарнууд», «Һалбаран хүгжэһэн хизаар» гэжэ Ямпиловай симфоническа зохёолнууд, «Колхозно сюитэ», «Симфоническа эскизүүд» гэжэ Батуевай зохёолнууд орон дотороо, мүн арадай демократиин оронуудта мэдээжэ болонхой. Композиторнуудай союзда һаяхан ороһон, залуу композитор Манжигеев «Түрэл дайданууд» гэжэ симфоническа поэмэ бэшээ.

Манай композиторнууд буряадай болон ородой хүгжэм дуунай гурим ёһые хүгжөөнэ, ородой, дэлхэйн классигуудай эрхим зохёолнуудта түшэглэн хүдэлнэ. Энээнтэй хамта манай композиторнуудта ехэ эрилтэ хэхэ ёһотойбди.

Уулзалгануудай дүнгүүдтэ зорюулһан суглаанууд дээрэ, мүн хэблэлдэшье буряадай хүгжэмэй культурые, дууе хүгжөөхэ тухай, хүгжэмые дэлгэрүүлхэ тухай ехэ хөөрэлдөөн болоһон байна. Үнэхөөрөө хараад үзэел даа. Һүүлэй үедэ һайн дуунууд юундэ хомор болооб, «Анда нүхэд», «Булагай эхиндэ», «Аха дүүнэр» гэхэ мэтын оперонууд нэгэ хэдыхэн табигдаад лэ юундэ сценэһээ хуряагданаб, олон артистнууд хэдэн арбаад жэл соо репертуараа һэлгэнгүй юундэ ябанаб?

Республика дотор хүгжэм дуунай хүгжэлтын удаарһан шалтагаануудые тайлбарилан хэлэхэ зуураа, нүхэр Ямпилов композиторнуудай II съезд дээрэ арадай хүгжэмэй үльгэр туужа барагдаа, тиимэ дээрэһээ нютагай материал дээрэ зохёол бүтээхэнь бэрхэтэй гээд хэлээ һэн. Композиторнуудай эмхиин ударидагшын энэ тобшолол зүб гээшэ гү? Буруу. Манай арадай хүгжэ-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

АРАДАЙ АША ТУҺАДА, КОММУНИЗМЫН ИЛ МАНДАХЫН ТУЛА АЖАЛЛАХА

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

мэй фольклор бараһдашагүй. Энэмнай арад зоной культурын хүгжэхэтэй хамта улам ургадаг хуулитай ха юм.

Энээнэй гол шалтагаан юуб гэхэдэ, манай композиторнуудай союз хүгжэмэй зохеолой эмхидхэгшэ боложо шадаагүй, заримдаа арад зонһоо таһаранги байна, залуу композиторнуудай хүдэлмэридэ түшэглэнэгүй, тэдээндэ зохихо туһаламжа үзүүлнэгүй. Композиторнуудай союз хадаа һүүлэй үедэ арад зонтой холбоо барисаагаа һуларуулаа.

Республикын театрнуудай коллективүүдэй ажал ябуулга тухай элидхэлшэ тогтон хэлэбэ. Манай театрнууд болон филармонидо оюун бэлигтэй шүүл олон. Манай олон артистнууд хүн зоной магтаалда хүртэхэ ёһоороо хүртэнхэй.

Октябриин ашаар һалбаран хүгжэһэн арадуудтал адли бидэ буряадуудшье түргэнөөр хүгжэн һалбарнабди, коммунис культура тээшэ түргэнөөр дабшанабди. Тиин мүнөөдэр амжалтануудые тооложо байха бэшэ, харин театрнуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые элирүүлжэ усадхаха хэмжээнүүдые хараалха зэргэтэйбди.

Гол дутагдал юуб гэхэдэ, манай театрнууд репертуараа түргэнөөр шэнэлжэ шаданагүй, мүнөө үе сагай асуудалые харуулнагүй, артистнуудай шадабари мэргэжэлые дээшэлүүлхэ талаар зохихо хүдэлмэри ябуулнагүй. Москвада болоһон искусство ба литературын декадын һүүлээр гурбан жэл үнгэрөө. Гэтэр энээнһээ хойшо манай театрнуудта ехэ хубилалта болоогүй. Арад зондоо магтуулһан, түгэлдэр удхатай «Борис Годунов», «Овод», «Дон Кихот» гэжэ оперонууд шэнги зүжэгүүд хомор байна. Мүн буряадай, ородой драмтеатрнуудшье репертуарай талаар имэрхүү байдалтай.

Юундэ иимэ юумэн болооб? Оюун бэлигтэй иимэ олон артистнуудтай аад, арга боломжоһоо доогуур юундэ хүдэлнэб? Жэшээнь, Буряадай драмтеатр драматургнуудай түгэс һайн удхатай болоторнь заһаагүй пьесэнүүдые абадаг гуримтай. Теэд хэдышье һайжаруулха гэжэ театрай оролдоошье һаань, энээнһээнь мүртэй юумэн болоногүй, болохошье ёһогүй. Буряадай драматургнууд шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, түгэс удхатай пьесэнүүдые бэшэхэ бэзэ гэжэ найдахаар.

Һүүлэй үедэ Буряадай олон зохёолшод пьесэнүүдые бэшэһэн байха. Теэд эдээниинь зүбшэн хэлсээд, заһахыень бусаахадань эдэнэр дураа гутадаг, һөөргэнь бусаадаггүй байна. Мүн театрайшье зүгһөө драматургнуудта ехэ анхарал хандуулагдадаггүй. Эдэ бүгэдын шалтагаанһаа Буряадай драмтеатр һүүлэй үедэ оршуулһан пьесэнүүдые хэтэрмэ олоор табидаг болонхой.

Мүн национальна репертуарай талаар оперо ба баледэй театрташье имэрхүү байдал тохёолдонхой. Д. Аюшеевэй «Аха дүү» гэжэ шэнэ оперо театрай ехэ амжалта болохо ёһотой аад, тиигэжэ шадаагүй. Юуб гэхэдэ энэ спектаклиинь ехэ дутагдалтай.

Олон артистнууд, тэрэ тоодо элитэ артистнууд арад зоной урда дуу дуулаха нормоёо дүүргэдэггүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Гадна габьяата олон артистнууд, жэшээнь СССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоин, РСФСР-эй арадай артистнар В. Д. Лыгденова, Н. К. Петрова, Б. М. Балдаков, РСФСР-эй габьяата артист А. А. Арсаланов, Буряадай АССР-эй габьяата артистнар К. Д. Шулунова, М. В. Чайванэ гэгшэд хэдэн арбаад жэл соо нэгэл дуунуудаа дууладаг.

Артистнуудай журам тухай элидхэлшэ ехэ шүүмжэлэлхээ.

Театрнуудай партийна, профсоюзна болон бэшэ организацинууд хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам һайжаруулха тухай ехэ һаналаа габиха ёһотой. Мүн республикын культурын министерство театрнуудай хүдэлмэриие мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмөөр эмхидхэхэ хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Удаань элидхэлшэ Д. Д. Лубсанов манай республика дотор уран зохёолой ямараар хүгжэжэ байһан тухай дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ. Тиихэдээ нэн түрүүн «Байгал» журналай хүдэлмэри тухай хөөрэжэ үгэбэ. Дурсагдаһан журналай редакци һүүлэй үедэ горитойхон хүдэлмэри ябуулһан байна. 1961—62 онуудта хэдэн романууд болон повестьнуудые хэблээ. Толилогдоһон поэзиин зохёолнуудай олонхидынь мүнөөнэй үе сагай темэдэ зорюулагданхай.

Гэбэшье журналай редакциин ажал хүдэлмэридэ горитойхон дутагдалнууд бии байна. Юуб гэхэдэ, хэблэхэ зохёолнуудаа нарин нягтаар шэлэжэ абадаггүй. Мүн уран зохёол дотор ганса нэгэн хүндэ һүгэдэхэ ябадалай хойшолонгуудтай тэмсэһэн хэбэртэйгээр 1930—1940-өөд онуудтахи совет хүнүүдэй ажабайдалые хазагай буруугаар харуулһан зохёолнуудые толилжорхёо. «Хэрбээ залуу наһан мэдээ һаа...» гэжэ М. Вершининэй зүжэгые журналайнгаа 1961 оной дүрбэдэхи номерто толилһониинь ехэ алдуу болоно. Тус зүжэг дотор В. И. Ленинэй, тэрээнэй шабинарай ажабайдал болон ажал ябуулга, мүн нэгэ хүндэ һүгэдэлгын үе саг хазагайгаар харуулагданхай. Зүжэг арадай гэжэ нэрлэгдэһэн болобошье, тэндэнь арад огто үгы байха юм.

Тэрэшэлэн «Хани нүхэсэл— оюун бэлигэй эхин булаг мүн» гэжэ М. Степановай статья дотор нэгэ хүндэ һүгэдэлгын үе саг гансал муу талаһаан харуулагдаа. «Шүһата культ», «Национальна оюун бэлигтэниие усадхаха гэһэн хорото һанаашалга» тухай залуушуул мэдэхэ ёһотой гээд автор хашхаран һагад мэдүүлнэ.

Мүн журнал партиин национальна политикын асуудалнуудта алдуу хүдхаляа гаргаһан байна. Жэшээнь, Н. Дамдинов «Улад зоной үгэ ганса хэлэн боложо нэгэдэхэ» гэжэ статья бэшэхэдээ национальна культурын саашанхи хүгжэлтэ тухай тогтобошье «национальна эгоизм» гэхэ мэтын зүйлнүүдые арсахын һэдэлгэ гаргажа, «бүгэдэ хүн түрэлтэнэй культурын бүридэжэ байгаа бүхэдэлхэйн түүхэтэ картинада балайшье дүтэ бэшэ» «шаг шууяан» хадаа мүнөөдэрэй шухала зорилгонуудые шиидхэлгэһээ маанадые холодуулна гэжэ дээрэлхүүгээр тэмдэглэһэн байна.

Энэ хадаа редколлегиин хүдэлмэриие олоороо зүбшэдэггүй, уран зохёолой зүйлнүүдтэ партийна шанга эрилтын табигдадаггүй, ажабайдалтай холбоо барисаанай һула байһанай эсэстэ тохёолдоо.

Мүн журналай редактор нүхэр Бальбуров журналые өөрын аша туһада зарим тэды хэрэглэһэн байна. Энэнь журналай 1963 оной нэгэдэхи номерой түрүү бэшэг соо элеэр харагдана.

Мүнөөнэй хүн зониие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ уран зохёолшо бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, абтаһан шиидхэбэриие дүүргүүлхэ тушаа эрилтэ табиха, журналые зүбөөр эмхидхэлгэ түйлаха ёһотойбди. Алдуу эндүүгээ далдалхагүй, харин нүхэрэй ёһоор шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэл дэлгэрүүлжэ заһаха, творческо хүдэлмэрилэгшэдые һургаха тухайдамнай парти заана.

Уран зохёолшодой союзай партийна болон ниитын эмхинүүд өөрыгөө ажал хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгаха, уран зохёолшодой дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шангадхаха, хэблэгдэхэ зохёолнуудай идейнэ болон уран һайханай хэмжээ тушаа эрилтэеэ дээшэлүүлхэ зэргэтэй.

Совет обществын ажабайдал, тэрээнэй мүнөө үеын болон үнгэрһэн сагай түүхэ тухай бэшэхэ гээ һаа, тон гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэхэ шухала гэжэ Н. С. Хрущев үгэ соогоо хэлэһэн байна. Тиихэдээ революциие болон арадай зохёон байгуулхы ажал ябуулгые имагтал «чердаагай сонхоор» шагааһан шэнгеэр харагшадые тэрэ эрид хурсаар шүүмжэлһэн байха юм.

Дайнай урда тээхи совет үе сагые имагтал ганса талаһаань харуулжа бэшэһэн ушар буряадай уран зохёол соо үгы гэжэ хэлэхын аргагүй.

«Наранай түлөө тэмсэл» гэжэ поэт Ц. Бадмаевай шүлэгүүдэй хэблэгдэхээ байһан согсолбори дотор идейно-политическэ ехэхэн алдуунууд бии.

Литература болон искусствын саашанхи хүгжэлтын нэгэн шухала эрхэ нүхэсэл юуб гэхэдэ, туйлагдаһан дүй дүршэлые бүридхэн согсолхо, саашанхи хүгжэлтын харгы замуудые теориин талаар хаража үзэхэ, гараһан алдуу эндүүнүүдые саг соонь зүбөөр элирүүлхэ ябадал болоно. Энээнтэй нэгэн хамта литературоведени болон искусствоведени, уран зохёолой болон уран һайханай шүүмжэлэл саашадань хүгжөөхэ шухала.

Литературоведениин талаар «Буряад совет уран зохёолой түүхын очеркнууд» хадаа томохон хүдэлмэринүүдэй нэгэн болоно. Буряадай уран зохёолой хүгжэлтын түүхэ тухай тус ном дотор анха түрүүн дэлгэрэнгыгээр бэшэгдээ. Гэбэшье, уран зохёолой хүгжэлтын олохон асуудалнууд шиидхэгдээгүй байһаар.

Нютагай хэблэлдэ уран һайханайнгаа талаар һула зохёолнууд толилогдон гарана. Буряадай номой хэблэл зарим зохёолнуудые мэргэжэл багатай шэнжэлэгшэдтэ даалгажа үгөөд лэ хизаарлана. Тэрэнэй эсэстэ Ц. Будаевай «Манай нютагай сэсэгүүд», Андрей Мангатхановай «Замбуулинай дуун», Е. Цыгальницкиин оршуулга болон зохёолнууд хэды ехэ дутагдалнуудтай болобошье, хэблэгдэн гараһан байна бшуу.

Тэрэшэлэн «Буряадай фольклористика» гэжэ М. Н. Хамагановай ном урид зүбшэгдэнгүйгөөр толилогдоо.

Мүн зарим нүхэдүүд хуушан алдуунуудаа мэдэрэнгүй анирагүй ябадаг. Жэшээнь, уран зохёолшодой правлениин түрүүлэгшэ байха сагтаа Ц. Галсанов зарим нүхэдөө үндэһэ баримтагүйгөөр шүүмжэлһэн, хардан хэлэһэн байна. Гэбэшье мүнөө болотор нүабяагүйхэн ябадаг.

Удаань уран зохёолой болон уран һайханай шүүмжэлэлые мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар хүгжөөхэ шухала байһан тухай элидхэлшэ тогтожо хэлэбэ.

Хэнэйшье мэдэһээр, 1961 оной зун Улаан-Үдэ городто Россиин Федерациин уран зохёолшод сугларһан, мүнөөнэй үе сагые харуулха, национальна ёһо заншал хэрэглэхэ тухай ехэхэн хөөрэлдөөн болоһон байна. Тиихэдээ коммунизм байгуулжа байгаа арадай культурада таараха ёһо заншал бии болгохо тухай хэлсэгдээ һэн.

Манай аха нүхэдэй захяа заабари саашадаа улам үргэнөөр бэелүүлэгдэжэ, һайн үрэ дүн олгохо ёһотой. Гэбэшье шэнэ ёһо заншал байгуулха гээшэ урданай бүхы юумые арсан буруушааха гэһэн бэшэ юм. Маанадууд хуушанай юумэн соонһоо хамаг һайн һайханиинь, түрүү зүйлнүүдыень абажа хэрэглэхэ ёһотойбди, энэмнай арадай культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартайшье байна. Жэшээнь, Солбонэ Туя, Ц. Дон, Д. Дашинимаев болон бусад уран зохёолшодһоо гадна, буряад арадай соёл культурын ажал ябуулагшад, ганса нэгэ хүндэ һүгэдэлгын үе сагта гэмэлтэһэн профессорнууд: Г. Ц. Цыбиков, Ц. Ж. Жамцарано, Б. Б. Барадин, публицист Д. Д. Ринчино гэгшэдэй бүтээһэн зүйлнүүдые мартахагүй ёһотойбди. Тэдэнэр националист үзэл бодолой горитой алдуу эндүү гаргаһан болобошье, Түбэй Азида ленинизм нэбтэрүүлхэ, Буряад оронои уран зохёол болон наукые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэхэн хубитаа оруулһан байна. Гэбэшье тэдэнэй гаргаһан политическэ алдуу эндүүнүүд сагааруулагданагүй. Энээн тухайда тодо һонороор ойлгуулха хэрэгтэй. Хамаг юумэн гээшэ өөрыгөө һуурида байха зэргэтэй. Бидэнэр үнгэрһэн сагай культурын зүйлнүүдые имагтал партийна ёһоор сэгнэн хараха ёһотойбди.

Маанадууд хоёр ондоо дэлхэйн, хоёр ондоо үзэл суртал хатуу шанга тэмсэлэй оршон байдалда ажаһуунабди. Дайсан хадаа багаханшье арга боломжые ашаглан хэрэглэхын хойноһоо оролдоно. Ушар тиимэһээ буржуазна үзэл сурталда эсэргүү тэмсэлые шангадхаха тушаа онсо ехэ анхарал хандуулагдана.

Совет хүмүүжүүлэгшэ, хүнэй ухаан бодолой инженернүүд хаанашье ябаа һаа, марксизм-ленинизмын тугые үндэр дээрэ үргэжэ ябаха, буржуазна үзэл бодол гаргаһан багахашье зүйлнүүдтэй эрид шангаар тэмсэхэ ёһотой.

Мүнөөнэй үе сагые харуулга гээшэ творческо бүхы эмхи зургаануудай ажал ябуулгын эгээл гол зорилгонь мүн.

Манай Буряад орон творческо хүдэлмэрилэгшэдэй тоогой талаар Советскэ Союз дотор түрүү һууринуудай нэгые эзэлнэ. Энэ хадаа арадаймнай томохон туйлалтануудые гэршэлэн харуулна. Манай республика дотор бүхы дээрээ искусствын 500 гаран ажал ябуулагшад бии. Тэрэ тоодо артистнууд, режиссернууд, дирижернууд болон балетмейстернүүд — 323, уран зураашад—30, композиторнууд—5, Уран зохёолшодой союзай гэшүүд—37 хүн, Журналистнуудай союзай гэшүүд —130 хүн тоологдоно.

Тэдэнэй олонхинь ороной томо томо городуудта теоретическэ һайн бэлэдхэл болон практическа дүй дүршэл оложо абанхай. Мүн олонхидынь оролдосотой шударгыгаар хүдэлхэһөө гадна, самодеятельнэ коллективүүдтэ болон залуушуулда яһала һайнаар туһалжа байдаг.

Прима-балерина Лариса Петровна Сахьянова харагшадай зүгһөө ехэ магтаал һайшаалда хүртэдэг. Тэрэниие арад зомнай Буряадай АССР-эй Верховно Советдэ депутадаар дэмы һунгаагүй бшуу.

Гадна арад зоной дунда Лхасаран Линховоин алдаршанхай. Тэрэ хадаа залуушуулые һургаха хэрэгтэ хүсэ шадалаа ехээр хандуулдаг юм. Азиин болон Африкын оронуудта аяншалха зуураа, манай агууехэ совет арадые болон өөрыгөө багахан арадай искусствые нэрэтэй түрэтэйгөөр түлөөлжэ ябаа.

Мүн залуу мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ тушаа элидхэлшэ онсо тогтожо хэлэбэ.

Литература болон искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэй парти болон правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй уулзаха үедэ хэгдэһэн захяа заабаринууд манай соёл сурталай хүдэлмэриие болон тэрээнэй идейнэ шэглэлые хурсадхан һайжаруулха хэрэгтэ хэтын ехэ удха шанартай.

Удаань элидхэлшэ Буряадай АССР-эй тогтоһоор 40 жэлэй ойдо бэлэдхэхэ тухай дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ.

Дурсагдаһан һайндэр хадаа долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ, арадуудай хоорондын хани барисаа саашадань бэхижүүлхэ, КПСС-эй программые болон парти, правительствын бусад шиидхэбэринүүдые гүнзэгыгөөр нэбтэрүүлхэ, республикын ажахы болон соёл культурые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ туһа дүхэм үзүүлхэ ёһотой гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

***

Суглаанда хабаадагшад манай буряад литература болон искусствын саашанхи хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудаар һаналаа хэлээ. Тиихэдээ парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй литература болон искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэй хэһэн уулзалгые, тэндэ Никита Сергеевич Хрущевой хэлэһэн түүхэтэ үгые суглаанайнгаа хүтэлбэри болгоо бшуу. Энэнь юун дээрэһээ харагдааб гэхэдэ, үгэ хэлэһэн хүн бүхэн совет литература болон искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй нангин уялга хадаа—арадайнгаа хэрэгтэ, коммунизмын хэрэгтэ хамаг хаба шадалаа зорюулга мүн гэжэ онсолхо зуураа, партийна шэнжэ, арадай шэнжэ баримталха гээшэ социалис реализм үндэһэтэй манай искусствын гол хараа шугам гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Суглаанда хабаадагшад ехэ эдэбхи гаргаа гэхэдэ алдуугүй. Үгэ хэлэхэ дуратайшуулай оройдоол арбан наймандань үгэ үгтөө. Эдэ бүхэн тухайнь газетэй хуудаһанда тодорхойгоор бэшэхэ аргагүй һэн тулань тэндэ хэлсэгдэһэн гол шухала асуудалнуудыень дурдахамнай. Эдэл асуудалнуудаар, тодорхойлбол, хоёр идеологиин тэмсэл тухай, литература, искусствын дайшалхы зорилго, хүмүүжүүлхы удха тухай, мүн бусад асуудалнуудаар илангаяа һонирхолтой, халуун хөөрэлдөөн дэлгэрһэн байна, яахадааб гэхэдэ, эдэ асуудалнууд хадаа мүнөө үедэ дэлхэй дээрэ боложо байһан шанга тэмсэлэй хэлбэришэгүй нэгэ хубинь мүн шуу. Хоёр идеологиин зэргэ оршон байлга гээшэ эбсэшэгүй хэрэг мүн гэжэ Н. С. Хрущевой зааһан заабариие үгэ хэлэгшэд нэгэнтэ бэшэ һануулха зуураа, литература болон искусствынгаа саашанхи хүгжэлтын түлөө тэмсэхэ гээшэмнай мүнөөдэрэй шухала зорилго гэжэ тэмдэглээ.

Энэ талаһаа Буряадай уран зохёолшодой правлениин түрүүлэгшэ **Н. Г. Балданогой** үгэ һонирхолтой байба.

—Партиингаа Центральна Комитедэй, Никита Сергеевичэй заабариие хүтэлбэри болгожо, элдэб хариин соёл сурталай этэгээдүүдэй хорото һэдэлгэнүүдые оро һэегүй буруушаагаад, манай уран зохёолшод бүхы бэлиг шадабарияа коммунизмын хэрэгтэ зорюулха ёһотой,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.—Евтушенко, Вознесенский, Аксенов гэхэ мэтын түхэлэй жэгэндээрэлдэһэн зохёолшод манай дунда үгы, байхашье ёһогүй, гэбэшье энээгээр һанаагаа амарангүй, һула, бирагүй зохёолнуудые бэшэлгэтэй эрид тэмсэхэ ёһотойбди.

Н. Г. Балданогой үгые РСФСР-эй уран зураашадай правлениин секретарь, Эрхүүгэй уран зурааша **В. Рогаль** халуунаар дэмжэхэ зуураа, энэ бүхы хөөрэлдөөнэй юундэ уран зураашадай ажалһаа эхилһэн тухай тодорхойгоор тогтобо. Тиихэ зуураа Москвагай зарим уран зураашадай зоргоороо ороһон, абстракционизм дэлгэрүүлһэн тухай дурдаад:

— Манай Сибирьтэ, танай Буряадай уран зураашадай Союзда тиимэ жэрхэштэй юумэн үгы, гэбэ. Яахадааб гэхэдэ, бидэ сибирягууд, коммунизм байгуулгын агууехэ ажал хүдэлмэриин халуунаар орьёлон байһан газарта ажаһуунабди. Баруунай харша нүлөөндэ ороогүйбди, орохошьегүйбди.

В. Рогалиин үгэнүүд халуун альга ташалгаар угтагдаа.

Энэнь манай республикын уран һайханай интеллигенциин парти, правительствынгаа хараа шугамые халуунаар дэмжэжэ байһые гэршэлбэ.

Ниислэл хотымнай театрнуудай ажал, гэдэнэй амжалта, дутагдал тухай, парти болон правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй литература, искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэй хэһэн уулзалгануудай нүлөөнэй ямар ехэ туһатай байха тухай асуудалнуудаар СССР-эй Арадай артист, оперо болон баледэй театрай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ **Л. Линховоин**, мүн энэ театрай главна дирижёр **В. Маймескул**, ород драмын театрай главна режиссер **И. Прохонов** гэгшэд тодорхойгоор тогтон хэлэбэд.

— Коммунизм байгуулжа байгаа арадайгаа сэдьхэл, хүсэл ханамаар зүжэгүүдые табиха талаар хүсэ шадалаа гамнахагүйбди. Партиимнай, Н. С. Хрущевой заабаринууд, халуун анхаралынь бидэниие урмашуулан зоригжуулна, — гэжэ Л. Линховоин мэдүүлбэ.

—Эдэ түүхэтэ уулзалганууд манай саашанхи зам харгыемнай гэрэлтүүлхэ маягууд мүн,—гэжэ И. Прохонов Л. Линховоинои мэдүүлгые дэмжэн хэлэбэ.

Тэдэнэр мүн манай театрнуудай зарим тэды дутагдал дээрэ тогтоо. Жэшээлхэдэ, В. Маймескул оперо болон баледэй театрай һүүлэй жэлнүүдтэ туйлаһан амжалтануудые дурдаад, мүн ехэнүүд дутагдалтай байһан тухайнь тэмдэглээ. Б. Ямпиловай «Булагай эхиндэ», Д. Аюшеевэй «Аха дүүнэр» гэжэ оперонуудые табихын түлөө театр ехэ хүсэ шадалаа, мүнгэ зөөриеэ гаргашалаа, гэбэшье тэдэнь арбашье дахин табигдангүй болюулагдаа. Энэ жэшээнүүд хадаа манай театрнуудай уран һайханай соведүүдэй харюусалга багатайгаар уялгадаа хандадагые гэршэлнэ бшуу. Мүнөө парти, правительствынгаа халуун анхаралаа хандуулжа байхада, иимэ алдуу дутуунуудые гаргажа болохогүйн тухай үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглээ, яһала шүүмжэлхыгээр бэедээ хандаа.

Буряад хүгжэмэй хүгжэлтын саашанхи замууд дээрэ тогтохо зуураа, Буряадай композиторнуудай Союзай түрүүлэгшэ **Б. Ямпилов** иигэжэ мэдүүлээ:

—Парти, правительствымнай иимэ халуун анхарал маниие баясуулна, зоригжуулна.

Гэбэшье, Б. Ямпилов элидхэл соо хэлэгдэһэн шүүмжэлэлдэ сэхэ харюусаагүй, тойруугаар энэ тэрэ юумэ дурдаад һуушаһаниинь гэмшэлтэй. Гурбан жэлэй туршада нэгэшье дахин хүдөө нютаг гараагүй, харин энэ үе соо 11 дахин Москва ошожо, 247 хоног байһан Б. Ямпиловай: «Хүдөө нютаг ошоншьегүй һайн хүгжэм зохёожо болохо»,—гэжэ мэдүүлһэниинь ойлгогдошогүй. Новосибирскын консерватори һаяхан дүүргэээд ерэһэн залуу композитор **С. Манжигеев** үгэ хэлэхэдээ, залуу композиторнуудые хүмүүжүүлхэ асуудалда гол анхаралаа хандуулха аабы гэһэн хүгжэмэй училищиин ажал тухай хөөрөөд, үгээ түгэсхэжэрхёо. Республикынгаа 40 жэлэй ойе тэмдэглэхэ үедэ РСФСР-эй композиторнуудай правлениин нүүдэл заседани манай Улаан-Үдэдэ болохоор хараалагданхай. Тэрэ болотор иимэ һанал бодолтой һуугаа һаа, композиторнуудаймнай бэеэ алишье талаһаа харуулхань мэдэгдэнэгүй.

Буряадай уран зураашадай Союзай үмэнэһөө тус союзай түрүүлэгшэ **Рудь**, искусствовед **Ц. Балдано** гэгшэд үгэ хэлээ.

—Түрэл партиимнай гаргаһан түүхэтэ документнүүд соо зарим уран зураашад нилээд шүмжэлүүлээ. Зүб шүүмжэлүүлээ, яахадааб гэхэдэ, тэдэ уран зураашад манай дунда даншье таарахагүй, арад зондо харша зүйлнүүдые бүтээжэ, баруун оронуудай уран зураашадай жэрхэштэй бүтээлнүүдые һажааажа эхилээ бшуу. Манай Буряадай уран зураашадай дунда тон тиимэшүүл үгы,—гэжэ Рудь хэлээ.

Гэхэ зуураа
шүүмжэлэгд
зураашад К
гэгшэдэй зар
шье һаа ял
үгышье һаа,
бүрэнхы шэ
заагаатай, т
зарим зураг
лэй бага зэр
тэрэ зүб тэм
кусствовед Б
налыень зү
манай уран з
ямаршье фо
үгы гэхэ мэт
раа, мэдээж
най ажалаа һ
гура манай р
жэнэгүй гэж
лаа. Гэхэтэй
дэй үгэнүүд
лон үхибү
тухай дэмы х
нэй манай у
дунда бол
элирээ.
Гадна уран
вет искусства
тэй таарахаг
горкомой, рай
лэһэн шүүмж
хогүй һэдэлг
Улаан-Үдын
тарь Л. Похо
лээ.
Үгы зүрил
һэдэлгэнүүдэ
гүнзэгы бодо
дай эрдэм ш
тудай директ
Очиров үгэ х
«эсэгэ болон
рондохи зүр
гохые һэдэ
манай дайса
хоёр идеологи
тэрэнэйнь б
циалис реали
эршэмтэйгээр
буряад литер
гэршэлнэ г
«Правда Бур
нэй нюур» гэ
шүүмжэлхэ
дал һэргээһэ
гэжэ — һонн
үгэ хэлэһэн
динов Ц. Очи
дэмжкэ. Үнэ
юумые бии
нэгэ хүндэ ш
үеын заншa
бшуу. Манай
тельствын хү
литература б
хүдэлмэрилэг
8-да болоһон
Н. С. Хрущев
үгы гэжэ сэ
һэм шуу.
Тус суглаа
эрид шүүмж
хүндэ шүтэн
буруугаар о
һан статья бо
дые толилһон
налай редакт
үгэ хэлэхэ зү
туунуудаа мэ
гааруулхын һ
һэниинь гэмш
Манай респ
хотын уран һ
генциин Улаа
шадтай холбо
хижүүлхэ, хү
да тоосожо б
ханай само
лон арадай ү
нээхэ хэрэгтэ
вег литерату
гайхамшагта
уялга дээшэл
мөөрөө комму
дэтэ нэрэ
нарин сэмбы
ректор К. А
Үдын горком
Похосоев гэ
лээ.
Тус суглаа
талай, мүн б
хүгжэлтын с
тухай асууд
министр Д. З
дорхой үгэ
'Парти бол
вын хүтэлбэр
ратура иску
лэгшэдтэй бо
дээрэ байһан
тын уран зо
тин һонирхо
сугларагшад
таа.
—Ажаллаж
рэгтэй гэжэ
кита Сергее
тэрэ үгэеэ д
Сугларагш
угтагдаһан К
дай обкомой
тарь А. У.
рэнгы үгэ х
Социалис
маар хүгжэ
искусствын
лөөлэгшэдтэй
далаа гамна
коммунизмы
саашадаа
тухайгаа тү
лаанда хаба
эй ЦК-да эл

Суглаанай зал соо.

И. КРАСАВЦЕВАЙ фото.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1963 оной апрелиин 18.

...ХОЗНИГУУД, СОВХОЗУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭД! Ниитын мал ажалые ...олохоор хүгжөөгты, тэжээл элбэгээр бэлдэдэг бологты. Мяха, hү, тоhо, үндэгэ, бусад продукци бүри элбэгээр абагты

(1963 оной Майн 1-дэ зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан уряануудhаа)

★ ★ ★

...АБАРИ ХЭРЭГТЭИ

Түрүү haалишадай дүй дүршэлhөө

Ивалгын совхозой haалишан **Д. А. ДАМБУЕВА** *хөөрэнэ*

...колхоз, совхо- ...од оролдожо ... 1939 ондо ...уули дүүр- ...тористаар хү- ...идыешье ха- ...б. hүүлэй хо- ... haалишанаар ...б.

...э оролдожо ...эглэжэ, намда ...ом үгэhэн, ком- ...ударнигай нэрэ ...hон, нёдондо ...үдөө ажахын ...лучник» гэhэн ...ан юм. Жэл- ... шан үгэдэг. ...айе урмашуул- ...аар хүдэлхэдэ-

...haн 16 үнеэ- ...hөө 2274 литр ...н бүриhөө ту- ...наб. Мүнөө жэ- ... hарада харуу- ...эйнгээ тус бү- ...р hүн haагдаа. ...үнеэдтэ эрдэм- ... хүдэлмэри хэ-

...у ехээр haахын ...эб? «Үнеэнэй ...ээ» гэжэ арад ...н зүб хэлсэдэг. ...аар эдеэлүүл- ... ашаг шэмыень ...адаха гээшэ. ... сага тэжээл ... гэхын аргагүй. ...гэ хэмдэ, тус- ... эдеэлүүлнэб. ...н бүридэ 15— ...силос, 6 кило- ...15 килограмм ... уhанда эhээ- ... бурдууг үгэ- ...гаа өөhэдөө ...эбди.

... үгөөд, үдэртөө ... үнеэн бүриhөө ... 10 гаран литр

... хэмдэ эдеэ- ...оролдогшоб. Үг- лөөнэй 5 часта фермэдээ ерээд, үнеэдтээ үбhэ үгэнэб. Тиигээд тэдэнээ 7 час хахад болотор haажа дүүргээд, байраяа сэбэрлэhээр гурба haагдадаг үнеэдтэ бурдууг уулгажа, силос үгэнэб. Шэргэхэ дүтэлhэн, хоёр haалгадаг үнеэдээ бэлшээридэ гарганабди. Үдын haалган 12 часhаа 13 час хахад болотор үргэлжэлдэг. Тиигээд гурба haагдадаг үнеэд бэлшээридэ гаргагдана.

Үнеэдэй 5 часта бэлшээриhээ ерэхэлээрнь лэ силос, бардаа үгэнэб. 6 часhаа тэдэнээ haагаад, үдэшэлэн үлөөшэ үбhыень үгэдэгби.

Иигэжэ үнеэдые нэгэ хэмдэ эдеэлүүлжэ, haажа байхада дадаад, hүеэ барингүй, бултыень табидаг юм.

Үнеэдэйнгээ hүнэй тоhолигые ходо шалгажа байдаг заншалтайбди. Минии үнеэдэй hүнэй тоhолиг гол түлэб 4,2 процент бологшо.

Hая түрэhэн, гунжан үнеэдые шадажа haаха хэрэгтэй. Hая түрэhэн зарим үнеэдэй дэлэн угаа хатуу, бэртэй байдаг. Тэрэниень саг үргэлжэ нидхэржэ, эльбэжэ байгаад, үдэртөө 6—7 дахин haахада hулар-hуларhаар, уданшьегүй үгы болошодог. Четушкашье hүн гараг, тиимэ үнеэдые haахал хэрэгтэй.

Хэрбээ хатуу дэлэнтэй үнеэе оролдожо haагаагүй haа, тэрэ үнеэн гарhаа гаражашье болохо бшуу.

Hү ехээр haахын тула үнеэдээ hубайруулхагүй, тэдэнээ үбэл эртэ түрэхөөр үрэжүүлхэ шухала. Минии даажа байдаг үнеэд гол түлэб үбэлэй hарануудта тугалладаг. Мүнөө 14 үнеэдэймни 11-ниинь түрөөд байнхай. Үлөөшэ 3-ниинь апрель, май hарада тугаллаха юм.

Үнеэд тамир hайнтай, элүүр бэетэй байхадаал, тугаллаhаар 17—20 хоноод түрүүшынхеэ бухасадаг. Энэл үедэнь искусственна аргаар үрэжүүлхые оролдогшоб. Хэрбээ түрэhөөр hара шахуу ототой болоогүй байгаа haань, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдтэ дуулгажа, үнеэдээ үзүүлдэг байнаб. Энэ ушарта үнеэдые унагалха гүүнэй шуhаар тариха, мүн отогүйшье байгаа haань, бухын үрэ умайдань түрхижэ үгэдэг. Тиихэдэ үнеэд ототой боложо, саг соогоо бүхыдөө үрэжүүлэгдэдэг. Мүнөө түрөөд байhан үнеэдни бүхыдөө ороондо оруулагданхай.

Тиигэжэ би жэлhээ жэлдэ үнеэн бүриhөө заатагүй тугал абадаг гээшэб. Заримдаа нэгэ жэлдэ үнеэнhээ хоёр тугал абахашье ушар дайралдадаг.

Эрдэм, наука гээшэмнай жэл бүри хүгжэжэ байна. Тиимэhээ, бидэ haалишад ажалдаа эрдэмэй туйлалтануудые, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдонобди. Би мүнөө жэлдэ үнеэдтээ мочевинэ эдюулжэ байнаб. Үнеэнэй hү шэмэ дээшэлүүлхэ ехэл зохид юумэ байшоо. Мочевинэ гээшые үнеэн бүридэ 60—80 грамм хүртэхөөр хараалжа, уhанда худхаад, тэрээнээ силос дээгүүрээ сүршэдэг гээшэб.

Али бүхы арга хэрэглэжэ, байгша ондо 2600 килограмм hү үнеэн бүриhөө haаха уялгаяа дүүргэхэл байхаб. Түсэбэй ёhоор үнеэн бүриhөө 240 килограмм hү haаха даабаритайб. Абаhан энэ уялгаяа дүүргэхын тула совхозойнгоо түрүү haалишан Зоя Колесоватай мүрысэнэбди. Иигэжэ республикынгаа 40 жэлэй алдарта ойе ажалай бэлэгээр угтахые хүсэнэбди.

★

Дөпутадай отарынхид үгэдөө хүрэбэ

РСФСР-эй Верховно Совдэй депутат Гомбо-Цырен Гончиковна Цыремпиловагай даажа байhан отарада түл абалга дүүрээ. Эндэ харууhалагдажа байhан 732 эхэ хониднoo 769 хурьгад абтаад, булта тобир тарганаар томо болгогдожо байна.

Хурьгашад Х. Норбоева, Д. Цыремпилова, Д. Дархаева гэгшэд тус тустаа 150—150 хурьгадые тушаажа абаа юм. Тэдэнэр бүхы хурьгадаа зоотехническэ эрилтын ёhоор үдэр hүнигүй hайнаар харууhалжа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ.

Энэ отарын хонишод 1963 ондо хонин бүриhөө хурьга түлжүүлхэ, 3 килограмм 200 грамм ноohо хайшалха уялгатай юм. Энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэнь лабтай.

Д. Доржиев.

БУРЯАДАЙ АССР. Хүдөө ажахын эрдэм шудалха арадай университедые дүүргэгшэдэй ёhолол Мухар-Шэбэр тосхондо hаяхан болоо. Олониитын хүсөөр научно-шэнжэлэлгын институт энэ тосхондо мүнөө байгуулагданхай. Республикын хүдөө ажахын институдай профессорнүүд болон багшанар, колхоз, совхозуудай агрономууд, зоотехнигүүд, үйлэдбэриин түрүүшүүл институдай хүдэлмэридэ хабаадалсана. Тэдэнэр шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэжэ, тэрэнэйнгээ дүнгүүд тухай конференцинүүд дээрэ хэлэжэ үгэдэг. Нютаг нютагта тааруу сортын шэнисэ тарижа ургуулха агротехникэ тухай институдай экономическа конференци дээрэ элидхэл хэхын тулада «Коммунизм» колхозой залуу агроном С. Д. Унич бэлэдхэл хэжэ байнхай. Энэ ажахы нёдондо жэлдэ республика соогоо ороohото тарянай эгээн үндэр ургаса—гектар бүриhөө 16 центнер ороohо абаhан байха юм.
Зураг дээрэ: «Коммунизм» колхозой агроном С. Д. Унич.

ТАСС-ай фотохронико.

...ынуудынь туранхай мал тушаана

...үйлэдбэриин уп- ...лхоз, совхозууд ...худалдаха 1963 ...кварталай түсэ- ...нт дүүргээ. Жэ- ...ой совхоз квар- ...эбые 226,3 про- ...эхэ гү, али нё- ...үеынхидэ орхо- ...центээр ехэ ху- ...скын совхоз— ...тушаагаа. Бу- ...д баhал иимэ- ...бөө дүүргээ.

...рэндэ худалдаг- ...шадал тамирые ...араад үзэхэдэ, ...нхайнууд. Иимэ ...ажахынууд ехэ- ...орoo гэжэ хэ- ...болохогүй.

... управлениин ...бүхыдөө эбэртэ ...ройдоол 2,5 про- ... шадалтайгаар ...хэдэ 58,1 про- ...2,1 процент дун- ... шадалтай, 7,2 ...хай мал «худал- ...центнер шэгнүүр- ...бүхыдөө туранхай ...оо. Гахай иимээр ...бэл: 20—59 ки- ...эмэ гахайд —6,1 ...центнер шэгнүүр- ...сонхо туранхай ...э.

...бүхыдэнь хаража ...ндэ тушаагдаhан малай олониинь дундаhаа доошо шадалтай, туранхай гэжэ сэгнэгдэhэн байна бшуу.

Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд гүрэндэ худалдаха адууhа малаа шахан таргалуулха хүдэлмэридэ анхаралаа үшөөл hулаар хандуулна. Тиимэ дээрэhээнь бирагүй шадалтай мал гүрэндэ олоор тушаагдана гээшэ.

Дундаhаа доошо шадалтай, туранхай мал гүрэндэ худалдаhан ажахынууд хэды шэнээн хохидолдо ороноб гэжэ нэгэ хэды жэшээ харуулая. Үнгэрhэн 3 hарын туршада үйлэдбэриин управлениин бүхы ажахынууд туранхай мал тушааhанhaa эды шэнээн олзо доход абажа шадаагүй гэбэл: эбэртэ бодо малhaa 42256 түхэриг, гахайhaa 3759 түхэриг, хонидhoo 361 түхэриг гэхэ гү, али бүхыдөө 46377 түхэриг болоно.

Жэшээнь, Оймороой совхоз (директорынь нүхэр Зайцев, главна зоотехник нүхэр Мошанова) гүрэндэ туранхай мал худалдаhанhaa бүхыдөө 15555 түхэриг олзо доход абажа шадаагүй. Мүн баhа иимэл ушарhаа Шергинскэ совхоз (директор нүхэр Медведев, главна зоотехник нүхэр Карпов)—7959 түхэриг, Кабанскын совхоз (директорынь нүхэр Хмелев, главна зоотехник нүхэр Быков)—13730 түхэриг бага олзо абаа. Иимэшүү байдалтай ажахынууд эндэ олон.

Үйлэдбэриин управлениин болон колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд адууhа малаа шахан таргалуулха хүдэлмэридэ гол анхаралаа хандуулжа, гүрэндэ hайн шанартай мяха тушааха сагынь болоо.

А. Бусурманов.

Саашадаашье баялигаа арьбадхахаар

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз Хяагтын үйлэдбэриин управлениин томохон ажахынуудай нэгэн юм. Адууhа малааршье, газар таряалангааршье баян. Эдэнэйнгээ ашаг шэмые хүсэд хэрэглэжэ шададаг, тиигээд жэлhээ жэлдэ олзо доходоо дээшэлүүлдэг.

Колхозой гэшүүд 1963 оной социалис уялга haяшаг баталан абаа.

ЖЭЛhЭЭ ЖЭЛДЭ ӨӨДӨӨ

Энээн соонь хараалагдаhанай ёhoop мүнөө жэлдэ шэниисынгээ талмайе 700 гектараар үргэдхэжэ, бүхыдэнь 3700 гектарта хүргэхэ юм. Тиигээд гектар бүриhөө 11 центнер **гэхэ гү, али нёдондонойхидо орходоо 2 центнерээр ехэ ургаса хуряаха. Энэнь бүхыдөө 40700 центнер шэниисэ болоно. Тэрэнэйнгээ 10000 центнерыень гүрэндэ худалдаха гү,** али түсэбhөө 2500 центнерээр үлүү ехые тушааха болоно. 1 центнер ороohоной өөрынь үные 3 түхэриг 50 мүнгэтэ болгохо. Энэнь нёдондонойхиhoo 78 мүнгөөр хямда болоно.

Мүн 3700 центнер мяхан, 9000 центнер hүн, 350 центнер ноohон, 165 мянган үндэгэн гүрэндэ худалдагдаха гэхэ гү, али нёдондо жэлдэ тушаагдаhанhaa 15—20 процентээр дээшэлхэ. Тиихэдэ эдэ продуктнуудай өөрынь үнэ 1962 онойхиhoo 20—25 процентээр хямдарха.

Газар таряаланhaa, мал ажалhaa, ажахын бусад haлбаринуудhaa ороhон олзо доходынь 1963 ондо 752911 түхэриг болохо.

Колхозой бүхы баялигай элбэгжэжэ, жэлhээ жэлдэ хүгжэн haлбаржа байhаниинь КПСС-эй Центральна Комитедэй 1953 оной сентябриин Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдhээ эшэ үндэhэтэй. Тэрэ сагhаа хойшо адууhа малайнь тоо толгой, ашаг шэмэнь, газар таряалангай үрэжэлынь хоёр-гурба дахин дээшэлhэн, олзо доходынь дүрбэ дахин ехэ болоhон байха юм.

Энэ хугасаа соо элдэб байранууд олоор баригдажа, ашаглалгада ороо, олон тоото шэнэ техникэ, машинанууд абтаа, хүндэ хүдэлмэри ехэнхидээ оньhожоруулагдаа. Жэшээнь, 1962 ондо 200 киловатт хүсэтэй шэнэ электростанци тодхожо, ашаглалгада оруулаа юм. Мүнөө айлнуудhaa гадна, haалиин фермэ, гүүртэ, отара болон хамтын бусад байранууд, мастерскойнууд зайн галаар хангагданхай. Тиигэhэнэй ашаар ажахын хүндэ хүдэлмэри мүн лэ үргэнөөр оньhожоруулагдажа эхилээ.

Нёдондо хүдөө ажахын машинануудые олоор абаа. Тэдэнэй тоодо элдэб түхэлэй 7 трактор. «ЖБ-4,6» түхэлэй 10 жатка, хэдэн сеялкэ, культиватор болон бусад жэжэ хэрэгсэлнүүд.

АДУУhА МАЛАЙНГАА АШАГ ШЭМЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛНЭ

Эдэ бүхы ажахын баялиг хаанаhaa бии болохо аргатай байгааб гэбэл, адууhа малайнгаа тоо толгойе олошоруулhан, үүлтэрыень hайжаруулhанhaa дулдыдана.

1954—1956 онуудта hү абалгые сэгнэхэдээ, үнеэн бүриhөө хэды литр hүнэй haагдаhанаар тодорхойлдог байhан юм. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд тэрэ үедэ үнеэн бүриhөө бага hү haадагшье haа, үнеэдээ олошоруулжа, hү абалгаяа бүхыдэнь дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог байгаа. Мүн искусственна үрэжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэн, эхэ мал бүриhөө түл абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ, бүхы малаа олошоруулжа, мяха, hү, ноohо элбэгээр абаха гэжэ оролдодог hэн. Жэшээнь, 1962 ондо 100 эхэ мал бүриhөө 88 тугал, 79,7 хурьга түлжүүлээ.

Мүн малайнгаа үүлтэрые hайжаруулха хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулна. Жэшээнь, 1962 оной туршада томо үүлтэрэй 148 гунжадые, 10 буха, 50 эмэ гахай, 10 азарга гахай, ройланд үүлтэрэй 3000 эмэ тахяа худалдан абаhан байна. Тиимэhээ энэ колхоз ойрын жэлнүүдтэ эбэртэ бодо мал, хони, гахай, шубуудаа hайн үүлтэрэй болгожо, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэнь дамжаггүй.

ТОГТУУРИТАЙ БАЯН УРГАСА АБАХЫН ТҮЛӨӨ

Газар таряалангаа зүбөөр хубаарилдаг, шэмэ ехэтэй, үндэр ургасатай шэниисэ, «полиин хатан» кукуруза ехээр таридаг. Жэшээнь, 1954 ондо шэниисынь тарилга ороohото ургамалнуудай 58 процентые эзэлээд байбал, 1962 ондо 77 процентыень эзэлhэн байна. Механизаторнууд газараа нэгэ жэгдээр, гүнзэгыгөөр хахалдаг, борнойлдог, заримандань минеральна үтэгжүүлгэ хэдэг. Эндэ hайн сортын үрэhые үрэжэлтэй полидоо таридаг, элдүүрилгыень hайнаар хэдэг, намартаа—ургаса хуряалгын үедэ тэдэнээ амяарлан хуряагаад, оролдосотойгоор сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргөөд, 1—1,5 метр зузаантайгаар складуудта хадагалдаг. Тиихэдэнь үрэhэнэй тарилгын шанар доошоо ородоггүй, гэмтэдэггүй гээшэ.

Зарим ажахынуудта гектарай 150—160 килограмм хүрэнгын ороohо тариhан байгаад, муу ургасын гарахадань «элдүүрилдэг газарнай муу үрэжэлтэй юм» гэхэ гү, али «борoогой ороогүй дээрэhээ гандашоо» гэхэ мэтын элдэб шалтагаан баридаг гээшэ. Харин Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд гектар бүридэ 220 килограмм үрэhэ нэгэ жэгдээр хэрээhэлүүлэн таридаг. Тиигэhэнэй ашаар ороohо тарянай ургаса 20—25 процентээр дээшэлнэ. Тиимэhээ энэ колхоз жэл бүри үндэр ургаса абадаг юм. Мүн хабарайнгаа бүхы (илангаяа эртын) тарилгые богони болзор соо, hайн шанартайгаар дүүргэдэг.

Адууhа малдаа бардам хүрэхэ таряа талханай зүйл, шэмэтэй, ногоон тэжээл жэл бүри бэлэдхэдэг тулалаа тэдэнhээ ашаг шэмэ элбэгээр абадаг.

КОЛХОЗНИГУУДАА УРМАШУУЛНА

Колхозой правлени болон партийна организаци хамтынгаа ажахые хүгжөөхэ гэжэ оролдохын хажуугаар, мүн колхознигуудайнгаа байдалые улам hайжаруулха асуудалда саг үргэлжэ анхарал табидаг. Жэлhээ жэлдэ салин хүлhыень дээшэлүүлхэhээ гадна, 1962 онhoo эхилэн салинтай амаралта, бюллетень болон ажалай наhанhaa үнгэрhэн колхознигуудта үгэхэ пенси бии болгоо.

1961 онhoo энэ колхоз мүнгэн түлбэридэ ороо юм. Колхознигуудай салин хүлhые hара бүри таhалдуулангүй түлэдэг. Түлбэриин гурим 6 разрядтай. Эгээн үнэтэй (6-дахи разрядай ёhoop түлэдэг) түлбэри 1962 ондо 1 түхэриг 70 мүнгэнэй байбал, энэ жэлдэ 2 түхэриг 50 мүнгэнэй болоо. Бусад разрядуудайнь мүнгэн сэгнэлтэ иимэрхүүгээр дээшэлээ.

АЖАЛАЙ БААТАРНУУД ОЛОН

Энэ артелиин бүхы баялиг ажалша бэрхэ колхознигуудай хүсөөр бии болоо. Урагшаа haнаатай, үнэн сэхээр ажалладаг баатарнууд эндэ олон.

Тэдэнэй нэгэниинь колхозой эрхим haалишан, аймагай Соведэй депутат Агнея Аносова юм. Haалишанаар үнинэй хүдэлжэ, баян дүй дүршэлтэй болоhон, hү абалгаяа жэл бүри дээшэлүүлдэг, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Мүн залуу haалишадта дүй дүршэл тухайдаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэдэг, тэдэниие hургадаг. 1962 ондо үнеэн бүриhөө 2000 килограмм hү haажа, мүрысөөндэ илан гараа. Энэ жэлэй түрүүшын 3 hарын туршада үнеэн бүриhөө 420 килограмм hү haажа, мүн лэ мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ ябана.

Аймагай Соведэй үшөө нэгэ депутат, малшан Балмацу Цыдыпова нёдондо hүрэг хашарагуудые шахан таргалуулжа, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхын 700—800 граммаар нэмээгээд, 300—300 килограммтайгаар гүрэндэ тушааhан юм. Энэ жэлдэ баhа нэгэ hүрэг бурууды шахан таргалуулхаар даажа абаад, энэ ажалдаа амжалта туйлана.

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз 1963 ондо 100 эхэ хонин бүриhөө 100 хурьга түлжүүлхэ уялгатай. Мүнөө энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байна. Эндэ мүнөө бүхыдөө 100 эхэ хонин бүриhөө 80 гаран хурьгад абтанхай.

Дүй дүршэл ехэтэй, түрүү хонишод бүришье олон хурьгадые абаад, гарза хоролтогүйгөөр томо болгоно.

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд энэ жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые элбэгээр абажа, ажахыгаа бүри ехээр бэхижүүлхэ, баяжуулхань дамжаггүй.

Ц. Бабушеев.

Жэлэй түрүүшын кварталай дүн гаргаад байхада

АРГА БОЛОМЖОЁО ГҮЙСЭДӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

Байгша оноймнай нэгэдэхи квартал дүүрэжэ, мүнөө хаа хаанагүй ажалай түрүүшын дүн гаргагдаад байна. Энэ үе соо Хориин үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта хэр зэртэ баясамаар, hайн үрэ дүн туйлагдаа гээшэб гэжэ hонирхохо ушартай болоно. Теэд эндэмнай даб дээрэ тобойсо харуулхаар амжалта туйлаhан колхоз, совхоз үшөөл үсөөн байна.

МАЛ ШАХААГҮЙ hАА, МЯХАН ХААНАhАА АБТАХАБ

Үнэндөө бии байhан бүхы арга боломжо, нөөсэнүүдээ гүйсэдөөр элсүүлэн хэрэглэжэ шадаа haа, эндэхи алишье колхоз, совхозынь хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абажа, гүрэндэ элбэгээр худалдаха дүүрэн аргатай байгаа.

Энэ хэлэhэнээ батадхахын тула хэдэн жэшээ баримтануудые харуулая. Жэлэй түрүүшын кварталда управлениин 10 ажахы («Дружба» колхоз, Чисаанын совхозhoo бэшэниинь) гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргээ гэхэ гү, али түсэбhөө гадуур 545 центнер мяхан худалдагдаа. Теэд эдэ зарим тэды үрэ дүнгынь ажахын хүтэлбэрилэгшэдые яашье баясуулжа шадахагүй байна. Яахадааб гэхэдэ, олохон колхоз, совхозууд үбэлэй hарануудта хашараг, буруу hайнаар түлжүүлхэ, шахан таргалуулха хүдэлмэри эмхидхээгүй дээрэhээ эхэ мал олоор гүрэндэ тушааха баатай болоо. Жэлэй үнгэрhэн 5 hарын туршада управлениин ажахынуудта хамта 836 үнеэд, гунжад худалдагдаа. Тэрэ тоодо Хэжэнгын совхоз—151 үнеэ, Чисаанын совхоз—108 үнеэд, гунжадые үүсэлжэ, худалдаhан байха юм. Энэмнай яашье хүлисэшэгүй ябадал гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Яахадаа иимэ бирагүй байдал тохёолдоноб гэжэ харахын тула «Дружба» колхозые (түрүүлэгшэ нүхэр Пелихов, парткомой секретарь нүхэр Гармаев) абаад үзэе. Нёдондо тус ажахы гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргээгүй, аяар 760 центнер мяха дутуу үгөө. Байгша онойшье түрүүшын кварталда баhал 240 центнер мяха дутуу тушааба. Ушарынь юуб гэхэдэ, артелиинхид үхэр мал, илангаяа гахай, эрье хонидые шахаха хүдэлмэриие тон муугаар эмхидхэнэ. Хэжэнгын совхоздошье баhал иимэрхүү байдал үзэгдэнэ. Нэгэдэхи, хоёрдохи отделенинүүдтэнь 1961-62 онуудай түл—113 хашараг, бурууд байгша оной январь hарада тус бүридөө дунда зэргээр 216 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаагдаа. Февраль соо тус бүридөө оройдоол 210 килограмм шэгнүүртэй 58 буруу, хашарагуудые худалдаба. Тэдэнэй олонхинь дундаhаа доошо шадалтай, туранхай байшоо. Эдэниие оролдосотой hайнаар шахаhан мал гэжэ хэлэхын аргагүй бшуу.

Үнэндөө хашараг, бурууды зүбөөр харууhалжа, hайнаар шахажа шадаhан газарта эрхим амжалта туйлагдана. Үдын совхозой дүрбэдэхи отделенидэ шахамал малай гүүртэдэ ёhотойл оролдосотой бэрхэ хүнүүдые табижа, хашараг, буруудые 2—3 hарын туршада hайнаар шахаад, толгой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 950—1000 граммаар нэмээнэ. Тиигэжэ эндэхид гүрэндөө тус бүридөө 320 килограммhaa доошо бэшэ шэгнүүртэй тарган мал худалдаа.

hҮН—hААЛИШАДАЙ ГАРТА

Hү ехээр haажа, гүрэндэ элбэгээр худалдахын тула үйлэдбэриин управлени, партком зарим тэды хэмжээ абаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиигэбэшье эндэхи ажахынууд гүрэндэ hү худалдаха кварталайнгаа түсэб миил 58,6 процент дүүргээ гэхэ гү, али гүрэндөө 12.770 центнер hү үритэй уляшоо. Ондоогоор хэлэбэл, нэгэшье ажахы урдаа табигдаhан даабариие дүүргэжэ шадаагүй.

Теэд яахадаа иимэ тулюур байдал тохёолдоо гээшэб? Али колхоз, совхозууд гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө дүүргэхэ аргагүй байгаа гү? Энээнтэй дашарамдуулан хэдэн тоонуудые сасуулан хаража үзэе. Управлени дотор бүхыдөө 7 мянга гаран үнеэд тоологдоно. Тиихэдэ кварталай туршада эндэ хамта 30.900 центнер hүн худалдагдаха ёhотой гэхэ гү, али ажахы бүхэндэ haамхай үнеэн бүриhөө үдэртөө 3 литр haаха зэргэтэй байгаа. Энэмнай тиимэ ехэ бэшэ ха юм. Үбэлэй hарануудта үнеэд олон түрэжэ, үбhэ тэжээлшье яhала элбэг, hү haалиие дээшэлүүлхэ бүхы арга боломжо байгаа гээшэ. Гансал фермэ, гүүртэнүүдтэ ажалай эмхидхэл hүла, ниитэ-политическэ хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр табигдаhаниинь эндэ элитээр харагдана.

Тэрэшэлэн Нарhатын, Үдын, Хэжэнгын совхозууд haаhан hүнэйнгөө 100 центнер бүхэнhөө оройдоол 56, 57, 58 центнерынь гүрэндэ худалдана. Теэд бэшэ hүниинь хаана орono гээшэб? Харин тэдэнтэй тон адли эрхэ байдалтай Яруунын, Хүрбын, Анаагай совхозууд бүхы haаhан hүнэйнгөө 67—72 процентыень гүрэндөө тушаана. Энэмнай яhала hайн үрэ дүн бшуу.

— Үнеэд олон түрөөд, ехэнхи hүн тугалнуудта уулгагдана, — гэжэ зарим хүтэлбэрилэгшэд шалтадаг болонхой. Теэд үнеэдэй олон түрөө юм haань, hүн юундэ бага haагданаб, түсэб уялгань яахадаа дүүргэгдэнэгүйб?

Нэгэшье ажахыда hүнэй тоhолигые дээшэлүүлхын тула оролдолго гаргагданагүй. Гансахан энээнhээ боложо колхоз, совхозууд жэлэй түрүүшын кварталда 450 центнер hүеэ хии алдаа ха юм. Илангаяа үнеэдэй hү хоёр амhарта соо haажа абаха, дэлэн соонь үлэhэн hү hайнаар шабхаха гэхэ мэтэ арга тоогдоногүй. Хүрбын совхозойхид энэ арга хэрэглэhэнэй ашаар лэ гээгдэлhээ гаража, нёдондонойхиhoo hургүй ехэ hү haагаад, управлени дотороо мүрысөөндэ 2-дохи hуури эзэлнэ.

Hү haалиие дээшэлүүлхэ үшөө ямар арга байгааб? Нэн түрүүн түрүүшүүлэй, замай залуурщадай дүй дүршэл олоной шадабари болгохо, тэдэнэй жэшээ дээрэhээ бусад haалишадые hургаха, түрүү зэргэдэ гаргаха шухала болоно. Haалишад: Юмжит Дамбаева, Цырма Базарова, Цырен-Дулма Дамбаева, Буда-Ханда Очирова гэгшэд нэгэдэхи кварталда тус бүридөө үнеэн бүриhөө 500—600 литр hү haагаа. Ажахынуудай бүхы haалишадай эдэнэртэл адляар хүдэлөө haань, гүрэндэ hү худалдаха кварталай түсэб хоёр дахин дүүргэгдэхэ бэлэй. Иимэ ехэ арга боломжые тоонгүй үнгэрхын аргагүй.

ЭХЭ МАЛ ОЛОШОРУУЛХА—ЭГЭЭЛ ШУХАЛА АСУУДАЛ

Саашадаа hү, мяха улам ехээр абадаг болохын тула эхэ малай тоо толгойе эрид олошоруулха хэрэгтэй. Тиигэбэшье эндэхи ажахынуудта бүхы эбэртэ бодо малай hүрэг соонь оройдоол 32 процентнь үнеэд, гунжад байха юм. Тэдэнээшье ёhoop үрэжүүлнэгүй. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ жэлэй декабрь 1-hээ байгша оной мартын 1 болотор түрэhэн бүхы 4400 үнеэдэй оройдоол 3500 толгойнь ороондо оруулагдаа гэхэ гү, али үшөө 900 үнеэн hубай ябана. Үнеэд, гунжадые хаhа сагтань үрэжүүлхэ хэрэгтэ иимэ ээзэн бусаар хандахадань хаанаhaa hү, мяхан абтахаб даа. Ондоогоор хэлэбэл, жэлhээ жэлдэ 5—6 гунжадhaa оройдоол 1 эмэ хашараг абтажа, үсхэбэридэ табигдана. Энээнhээ боложо, үнеэдэй тоо толгой ёhoop нэмэнэгүй. Эхэ малай тоо толгойе түргэн олошоруулха гээшэ мүнөө эгээн шухалын шухала асуудал болоод байна.

Хори. Хэжэнгэ, Яруунымнай уужам тала дайда хонин hүрэг олоор үсхэбэрилхэдэ таатай зохид газар ха юм. Энэ жэлдэ управлениин колхоз, совхозууд 100 эхэ хонин бүриhөө 87-hoo үсөөн бэшэ хурьга абаха, бүхыдөө 10360 центнер ноohо худалдаха зорилготой.

Байгша ондо хонидой түл абалга муу бэшээр үнгэржэ байна гэхэдэ алдуу болохогүй. Ажахынуудта 100 эхэ хонин бүриhөө дунда зэргээр 74 хурьган абтажа, бүхыдөө 117 мянган хурьгад түлжүүлэгдэжэ байна. Чисаанын совхозой түрүү хонишод Нестеров, Гылыков, Анаагай совхозой Тагаров, «Дружба» колхозой Раднаев, Березовский, Үдын совхозой Скворцов, Бадарханова гэгшэдэй даадаг отаранууд зуун эхэ хонин бүриhөө 95—100 хурьгадтай болонхой.

Бүхы абтаhан хурьгадые гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ эгээл харюусалгатай хүдэлмэриин хаhа оробо. Мүнөө ажахынуудта үбhэ тэжээл хомор боложо, хурьга абалсаха хүн үсөөрөө. Тиимэhээ хонишод бүхэн энээхэн 2 hарын хугасаа соо хамаг хүсэ шадал, арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлхэ зэргэтэй. Haяhай зарим ажахынуудта түл гарзалжа эхилээ. Энээниие зогсоохын тула бүхы хэмжээ абаха шухала.

Хориин малшад жэлэй хоёрдохи кварталда ажал хүдэлмэреэ эрид hайжаруулан, абаhан уялга, түсэбөө нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, Буряад оронойнгоо 40 жэлэй ойн hайндэрые эрхим бэлэгээр угтаха байха.

С. Бальжинимаев.

...аймагай «Друж... ...haалишан Вален... ...Михнина энэ ... haалишадай ... Михнина энэ ... квартал соо ... 527 литр hү ...Валентина Демья... ...нэгэ үнеэнhээ ...литр hү haана. ...Д. Михнина. ...ЕВАЙ фото.

Уран һайханай харалга

Һаяхан Ахын голой залуушуул хаа-яанаһаа Орлик тосхондоо сугларжа, бэлиг шадабаряа харуулба.

Уран һайханай энэ харалгада бүхы дээрээ 100-гаад хүн хабаадаа. Тэрэнииэ Шарзын (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз) залуушуул нээбэ. «Буряад орон», «Залуушуулай марш» гэһэн дуунуудые хоор дуулажа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. Багша Н. Николаева «Мать» гэһэн шүлэг ород хэлэн дээрэ гоёор уншаа.

Һаалишан Х. Галсанова, ветфельдшер Я. Мандагаев хоёр «Талын дуран» гэһэн буряад хатар уян зохидоор наадаа. Мүн Я. Мандагаев «Үүсэ тухай үгэ» уран гоёор хэлэжэ, альга ташуулаа.

Нелля Галсанова, Нина Галсанова нютагай дуунуудые сэдьхэл хүдэлгэмөөр хангинуулдаа.

«Коммунизм» колхозойхид Р. Цыбиковэй «Урагшагүй инаг дуран» гэһэн зүжэг наадажа, харагшадые сэхээр һонирхуулаа.

Кировэй нэрэмжэтэ колхозой уран һайханай бүлгэм (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Пронтеева Т. Ш.) бүришье һайнаар наадаа. Эдэнэр нэгэ адли торгон халаадуудые үмдэһэн, бэлэдхэлшье һайнтай ерээ.

Дуушан С. Аюрова монгол, буряад дуунуудые хонгёо гоёор дуулаһан, библиотекарь Т. Пронтеева, һаалишан Г. Наханцакова гэгшэд ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүдые шүүмжэлһэн интермеди гүйсэдхэһэн байна.

«Улаан Аха» колхозһоо Д. Патархеева (дуушан) А. Галсанов, Д. Патархеева (шог наадагшад) харагшадта һайшаагдаа.

В. Галсанова татаар, башкир хатарнуудые шадамараар гүйсэдхөө. Мүн Евгений Тыдыпов бэрхэ иллюзионист байһанаа харуулба.

Түгэсхэлэй үдэшэ «Улаан Аха» колхозоорхин «Шамайе абахагүйдэй» гэһэн Ц-Д. Дамдинжаповай зүжэг табяа. Орлигой Культурын байшан хэдэн номернуудые харуулаа.

Харалгын дүн согсолходоо, Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид нэгэдэхи, шарзынхид хоёрдохи һуури эзэлээ.

Мүн олон залуушуул үйлэдбэриин управлениин центр — Хэрэн тосхон ерэжэ, бэлиг шадабаряа харуулха ёрхэ олобо.

Зүгөөр эдэ бүгэдэнтэй хамта шүүмжэлхы хэдэн һанамжа хэлэхэ хүсэл түрэнэ.

Нютагтамнай бэлигтэй хүбүүд, басагад яһала олон. Тэдэнэр ажалайнгаа һүүлээр хэдэн модоной зайе хашаргүйгөөр гаталжа, репетицидээ суглардаг юм. Тэрэгүй һаа өөдтэй юумэн бүтэхэгүй ха юм даа. Гэбэшье уран һайханай бүлгэмүүдэй репертуар тон үгытэй. Нэгэ-хоёр лэ дууе бүхы коллективүүд, тэрэ тоодо Орлигойшье клуб хэды болотор дуулалдажа байха болоо юм? Колхозой гү, али фермын ажабайдалые магтаһан, шүүмжэлһэн дуун, зүжэгүүд тон хомор. Композиторнууднайшье шэнэ, һонин дуу, хатарнуудые тон үсөөнөөр бэшэнэ гээшэ ха. Залуу композиторнуудай зохёолнууд юундэ толилогдонгүйб?

Зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд арадай оюун бэлигые хүгжөөхэ, уран һайханай бүлгэмэй ажал гуримшуулха хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандана. Жэшээнь, манай эндэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи бригадын залуушуул үйлэдбэриин ажалдаа олонһоо хэдэн үдэр ябана. ~~Хэсэ~~ хүдэлмэридэ огто элсүүлэгдэнэгүй. Гансал хоёрдохи бригадань (Шарза) хабаадалсаа. Колхозой түрүүлэгшэ Н. С. Базаров, партбюрогой секретарь Ш. Доржиев гэгшэд урал һайханай бүлгэмэй ажалые нииитэ-политическэ хүдэлмэриин шухала нэгэн һалбаринь гэжэ тоолодоггүй. Залуушуулдаа шэнэ хубсаһа халаадуудые абахаби гэжэ түрүүлэгшэ нүхэр Базаров найдуулһаар 3 жэл болоо. Үгышье һаа уран һайханай харалгада гү, али репетицидэ заримнэгэнэй хабаадалсаха гэхэдэнь, «һэлгэхэ хүн үгы», «оройдоошье эндэһээ холо бүошо» гэхэ мэтээр хоридог, буруушаадаг юм. Энэ намар комсомолой суглаан дээрэшье түрүүлэгшэ Базаров нииитэ-политическэ хүдэлмэри тооногүй гэжэ шүүмжэлэгдэжэ яһалашье орoһон байха. Теэд энээнһээнь гараһан үрэ байхагүй.

Мүн баянистын һургуулида нэгэ-нэгэ хүнүүдые колхозууд эльгээхэдээ болохоор бэшэ гү?

Вл. Галсанов.

Вл. Борбоев, О. Жамбалова.

Һурагшадта туһатай конференци

Һаяшаг Улаан-Үдын лесотехникумдэ һурагшадай техническэ конференци түрүүшынхеэ зарлагдаад, элдэб техническэ асуудалнуудта зорюулагдаһан 10 гаран илдэхэл хэгдээ.

Техникумэй гурбадахи курсын һурагша нүхэр Быков «СССР-эй промышленностиин элдэб һалбаринуудай хайшан гэжэ, ямар шэглэлтэйгээр хүгжэжэ байһан тухай, саашадаа хүгжэхэ тухай» илдэхэбэ. Ойрын хоёр-гурбан жэлэй туршада соо СССР-эй промышленностиин хүгжэлтэдэ ямар шэнэ зүйлнүүдэй түйлагдаха байһаниие тодорхой баримтануудаар харуулаа. Ойрын жэлнүүдэй туршада зайн галай ямар хэмжээтэйгээр хэрэглэгдэхэ, кибернетикые, автомат түхеэрэлгэтэй машинануудые улам үргэнөөр хэрэглэлгын, үйлэдбэридэхэ хүдэлмэриие оньһожоруулгын хамаһаа түргөөр хүгжөөгдэхэ байһаниие элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ.

«Үйлэдбэридэхи ажалые оньһожоруулха, тэндэ автомат түхеэрэлгэнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ тухай» элидхэлые мүн техникумэй гурбадахи курсын һурагша нүхэр **Картунов** хэһэн байна. Тиихэдээ ой модоной ажахые саашадаа оньһожоруулха, автомат түхеэрэлгэ олоор хэрэглэхэ тушаа тодорхойгоор тогтожо хэлэбэ. Мүнөө үедэ шэнэ түхэлэй элдэб оньһото машинануудай леспромхозуудта хэрэглэгдэжэ байһаниие, удахагүй элдэб хэрэглэгдэхэ машинануудһаа эдэнэй юугээрээ һайн байһаниие тодорхойлоо.

Удаалуулан, конференцидэ хабаадагшад тусхай секцинүүдтэ хубааржа, һонирхолтой элидхэлнүүдые шагнаба. Жэшээлбэл, автотранспортна секцидэ хабаадагшад гурбан элидхэл шагнаа. Техникумэй удэшын отделениин һурадаг нүхэр **Макаров** СССР-тэ автомобиль бүтээлгын ямараар хүгжэжэ байһаниие һонирхолтойгоор харуулба. Удэшын отделениин дүрбэдэхи курсын һурагша нүхэр **Копылов** шинэ хэдэг промышленностиин ямараар хүгжэжэ байһан тухай элидхээ.

Конференцидэ зорюулагдаһан тусхай выставкэ эмхидхэгдээ. Тэндэнь техникумэй һурагшадай хэһэн һонирхолтой зүйлнүүд бии. Удэшын отделенидэ һурадаг нүхэд Калашников, Заиграев, Чередов гэгшэдэй бүтээһэн редукторнууд табигданхай. Мүн слесарна олон хэрэгсэлнүүдшье, ашаа үргэдэг кранай, ой модоной ажахын элдэб складуудай дүрсэ-макет шадамараар хэгдэнхэй.

Иимэ техническэ конференцидэ хабаадагшад һонирхолтой элидхэлнүүдые шагнажа, промышленностиин талаар шэнэ зүйлнүүдые мэдэхэ болоо.

Ч. Д. Будаев.

Магтаалтай бусабад!

Худөө ажахые улам саашадань хүгжөөхын, эдэ хоолой зүйлнүүдые элбэг дэлбэг болгохын түлөө колхоз, совхозуудай мянгаад үргэн олон ажалшад уняһан малгайгаа абангүй хүдэлжэ байна. Худөөгэй ажалшадай энэ ехэ тэмсэлдэ городой эмхи зургаанууд, промышленна предприятинууд болон албан газарнуудта хүдэлэгшэд али болохо туһаламжа үзүүлжэ байдаг.

Жэшээнь, «Бурстрой» трестын коллективэйхид худөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Жэл бүхэндэ трестын хэдэн арбаад хүдэлмэрилэгшэд республикын колхоз, совхозуудта гаража, үбһэ тэжээл, урагса хураалта, түл абалга болон бусад хүдэлмэридэнь хамһалсадаг заншалтай болонхой.

Тэрэл заншалаараа мүнөө үнгэржэ байһан хониной олоороо хурьгалха халуун хаһын үедэ олохон барилгашад мүнлэ худөө нютагуудта ошоһон, хонишодто ехэхэн туһаламжа үзүүлһэн байна. Газар малтагша, комсомолой гэшүүн Георгий Потемкин Сэлэнгын хониной совхоздо ошоо һэн. Тэрэ хүбүүн тэндэхи хонишодой 500 гаран хурьга түрүүлжэ, тулжүүлхэдэнь туһалалсаа бшуу.

Барилгын гоёолтын хүдэлмэри гүйсэдхэдэг залуу басагад Энгельсина Баторова, Лидия Безрукина, Галина Коношенкина, Евдокия Будаева болон бусад Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой хониной отаранууд дээгүүр ажаллаа. Тиигэжэ тэдэнэр тус бүридөө 100—100 нарай хурьгадые даан абажа, нэгэшье хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ, хонишодтонь тушаагаа.

Барилгын 3-дахи управлениин коллектив һаяхан бүлэг залуу барилгашадые Хориин аймагай эгээл зүүн захын ажахы болохо «Комсомольский» совхоздо үдэшэбэ. Штукатурщицууд Лариса Соловьева, Галина Солдаткина, Ольга Мавра, шэрдэгшэд Елена Протопова, Евгения Будаева, Галина Чан Ча-мин, Анна Кольцева гэгшэд комсомолой путёвкоор тус ажахыда хоёр жэл соо хүдэлжэ ерэхээр мордобод. Тэдэнэр тэндэ һаалишан, хонишон боложо хүдэлхэ дуратай байһанаа мэдүүлээ.

Яахаб теэд, һайн һайхан үүсхэл гаргажа, дура зоригоороо худөө ажахы дээрэ хүдэлхөөр мордоһон залуу басагадта һайнаар хүдэлжэ, худөөгэй зондо магтуулжа ябыт гэжэ юрөөхэһөө бэшэ ямар ондоо хүсэлэл байхаб!

А. Шулунов.

Чисаанынхид иимэ һонинтой

Хориин Чисаанын совхоздо болоһон шэнэ һонинууд тухай худөө бэшэгшэ Шой-Жамса Сультимов манай газетэдэ товшохоноор иигэжэ мэдээсэнэ:

☆ **Артистнар альга ташуулна.** Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрай артистнар Хэжэнгээр ябаха зуураа Загаһата нютаг хүрэжэ, эндэхи зондо һонирхолтой наада харуулба. Тэдэнэр ород, буряад болон бусад арадуудай дуунууд, хатар, шог зүжэг гэхэ мэтые харуулаа. Эндэхи зон тэдэнэрэй табиһан наада һонирхон, артистнарта ехэ баяр хүргөөд, саашадаа «иишэмнай айлшалжа байгыт» гэжэ уриба.

★ **Магтамаар лэ һаалишаднай.** Загастай тосхонһоо 20 гаран километрэй газарта һү һаалийн Бүтүүгэй ферма оршоно. Тэндэхи һаалишад малаа үбһэ тэжээл элбэгтэй, тобир тарганаар харууһалжа ондо оруулба. Гүүртын эрхим һаалишад Ф. Масолимов, Б-Х. Цыренова, Л. Дондокова гэгшэд март һара соо туд бүридөө 2269—2408 литр һү һаабад.

☆ **Шэнэ байрада сэнгэлиг.** Чисаанын 8 жэлэй һургуули 50 гаран һурагшадай байха интернат барюулаа. Һурагшад шэнэ байрадаа хабарай амаралтын һүүлээр орожо, уужам сэлюу, һаруул таһалганууд соо түбхинэбэ.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1963 оной апрелиин 18.

Ботвинник—Петросян

МОСКВА, апрелиин 16. (ТАСС). Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөнэй арбадахи уулзалга 47-дохи ябадалдаа хойшолуулагдаһан байгаа. Хойто үдэрынь дэлхэйн чемпион Михаил Ботвинник наадаяа үргэлжэлүүлэнгүй тэнсэе гэһэн байгаа. Тиигэжэ наадаһан тоо 5,5:4,5 боложо, эндэ Тигран Петросян түрүүлжэ ябана.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, саһа шуурган болохогүй. Баруун хойто зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 4—6 градус хүйтэн, үдэртөө 1—3 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Апрелиин 19—20-до һүниндөө хойто аймагуудта 10—15, бусад нютагуудта 5—10 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

„Динамо" бүлгэмэй 40 жэлэй...

Мүнөөдэр «Динамо» гэжэ һайн дуранай спортын бүлгэмэй 40 жэлэйнь ой гүйсэбэ. Тус бүлгэм элитэ революционер Феликс Эдмундович Дзержинскиин үүсхэлээр эмхидхэгдээ юм. Москвагай ажалшадай олониитын хабаадалгатай тэрэ суглаан 1923 оной апрелиин 18-да болоһон байгаа. Москвагай ажалшадай энэ үүсхэл хаа хаанагүй дэмжэгдэжэ, 1923 ондо Пенза, Рязаньда, 1924 ондо Ленинград, Нижний Новгород, Царицын, Астрахань, Воронеж, Оренбург городуудта, Белоруссида, Алас Дурна зүгтэ «Динамо» бүлгэм байгуулагдаһан юм. Тэрэнһээ уламжалан 1925 онһоо Украина, Дунда Ази, Азербайджан, Грузида, Эрхүү, Псков, Свердловск, Ростов-на-Дону городуудта «Динамо» бүлгэм эмхидхэгдэжэ, он жэлэй үнгэрхэ тума тус бүлгэмэй зэргэдэ шамбай солбон хүбүүд, басагад олошороо.

Орон дотор физкультура, спортын хүдэлмэри үргэдхэхэ талаар 1929 ондо ВКП(б)-гэй ЦК-гай баталан абаһан тогтоол ехэ нүлөө үзүүлһэн байгаа.

1930 ондо Москва городой завод, фабрикануудта «Динамо» бүлгэмдэ шефскэ туһаламжа үзүүлхэ гэһэн үүсхэл дэлгэрээ бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо шефскэ туһаламжын ашаар «Динамо» бүлгэм улам саашаа бэхижэһэн, олон спортсменүүдтэй болоо һэн. Орон доторoо физкультура, спортын хүдэлмэри һэргээхэ талаар габьяатай байһанайнгаа түлөө 1937 ондо «Динамо» бүлгэм парти, правительствын дээдэ хайра—Ленинэй орденоор шагнагдаһан домогтой.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ «Динамо» бүлгэмэй ажал хүдэлмэринь фронт дээрэ ябуулагдажа эхилһэн. Дайнай халуун дүлэн соогуур «Динамо» бүлгэмэй түлеөлэгшэд ябажа, ами наһаяа алдаһаншье байха. Тэдэнэй тоодо мэргэн буудадагаараа мэдээжэ болоһон, спортын габьяата мастернууд Харлампий Шешуков, Григорий Пыльнов болон бусад бии.

XV, XVI, XVII олимпиин наада̄нда СССР-эй суглуулагдамал командада оруулагдаһан «Динамын» спортсменүүд 27 алтан медальнуудта хүртэһэн байна. Мүрысөөн бүхэндэ амжалта түйлажа шададаг «Динамо» бүлгэмэй 57 спортсменүүд правительствын орден, медальнуудаар шагнагдаа һэн.

Һүүлэй үедэ «Динамо» бүлгэм өөрынгөө зэргэдэ 3133 спортын мастернуудта... разрядай спо... хой.

Манай Бу... «Динамо» бү... ажал хүдэлм... руулжа, һо... түсэбэй ёһо... һон байна. Р... мо» бүлгэмэй... һоо Хяагта г... дэй ажалые... Тус бүлгэмэй... дай АССР-эй... депутат П. Р. ... һаламжа үзүү...

Һара, кварт... дэдэг мүрысөө... бүлгэмэй: ... шалгаржа, респ... дээжэ болоһон... бүлгэмэй хокк... дын олонхид... суглуулагдамал... лагдаһан байна...

...республ... бүлгэмэй Совет...

«Динамо» б... СССР-эй Ве... һунгалтада зо... поход үнгэргэ... ДЭЭРЭ: сана... гарахынгаа ... оной фото).

Хилын саанахи

Бельгиин компартиин XIV съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ

АНТВЕРПЕН, апрелиин 16. (ТАСС-ай тусхай корр.). Бельгиин коммунис партиин XIV съезд үсэгэлдэр эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Съездын делегадууд КПБ-гэй ЦК-гай тоосоото элидхэлые, ЦК-гай тезисүүдэй проектнүүдые баталаа, партиин хүтэлбэрилхы органуудые һунгаа.

Эб найрамдал аршалан хамгаалхын, экономическа болон политическэ реформонуудые хэхын түлөө тэмсэхэ, монополинуудай эзэрхэлдэ эсэргүүсэн, демократиин түлөө тэмсэхэ зорилгоор партиин хэхэ ажал ябуулгын гол хараа шугамые съезд хараалаа.

Партиин түрүүлэгшэ Эрнест Бюрнель съезд дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

Шэнэ Зеландиин компартиин национальна конференци хаагдаба

ПЕКИН, апрелиин 16. (ТАСС). Шэнэ Зеландиин коммунис партиин национальна конференци Окленддэ хүдэлмэреэ дүүргэжэ байна гэжэ Синьхуа агентство дамжуулна.

Шэнэ Зеландиин коммунис партиин ЦК-гай генеральна секретаряар нүхэр В. Вилкокс дахяад һунгагдаа. Шэнэ Зеландиин компартиин түрүүлэгшээр нүхэр М. Уильямс һунгагдаһан байна.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлэйдые лондонойхид амаршална

ЛОНДОН, апрелиин 15. (ТАСС). Эб найрамдалай, ядерна зэбсэг хуряахын түлөө Олдермастонсоо аяншалагда хабаадагшадай олон тоото колоннонууд мүнөө үглөөгүүр Лондоной түбэй үйлэснүүдтэ орожо ерээ.

Аяншалагада хабаадагшадые тротуар дээгүүр зогсожо байһан олон түмэн лондонойхид амаршалаа.

Ядерна зэбсэг хуряахын түлөө хүдэлөөнэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ каноник Коллинз, организациин бусад хүтэлбэрилэгшэд, тэрэшэлэн парламентын бүлэг гэшүүд-лейбористнууд, тэрэ тоодо Эмрис Хьюз, Сидней Силвермэн, Антонин Гринвуд, Стивен Суинглер гэгшэд эб найрамдалай түлөө тэмсэлэйхидэй колоннонуудые толгойлжо ябаа.

Алдарта ой

ГАВАНА, апрелиин 16. ТАСС-ай корреспондент Н. Чигирь иигэжэ дамжуулна: «Плайя-Хирон» шадар империалис хүлһэншэдые бута сохижо илалта туйлаһаар хоёр жэлэй ойе һайндэрлэхэ зууралаа, Кубын арад өөрынгөө революциин түүхэдэхи баһа нэгэ гайхамшагта ойе мүнөө тэмдэглэнэ. Хоёр жэлэй саада тэрэ 1961 оной апрелиин 16-да Фидель Кастро иигэжэ мэдүүлээ һэн. Кубын революци өөрынгөө уг зорилгоор социалис революци болоно.

Интервентнүүдые бута сохиходоо, кубынхид өөрынгөө социалис революциие хамгаалһан байгаа. Социалис общество байгуулха замаар өөрынгөө Эхэ оронииe хүгжөөлгэдэ тэдэнэр үнгэрһэн хоёр жэлэй турша соо бага бэшэ амжалтануудые туйлаа. Сүлөөтэ Кубада империалис хүсэнүүдэй дахяад добтолон орохые һэдэхэдэнь, баатарлиг арадай арад иигэжэ шууд сэхээр мэдүүлдэг байгаа, мэдүүлнэшье: «Плайя-Хирониие һанагты!», «Хосорхо гээшэгүй һаа, Эхэ ороноо хамгаалхабди!», «Бидэнэр илахабди!».

Хулиан Гримау гэгшые сүлөөлхэ!

БУХАРЕСТ, апрелиин 16. (ТАСС). Испаниин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэдэ, дотоодын хэрэгүүдэй министртэ Румыниин профсоюзуудай Центральна Совет, Эхэнэрнүүдэй национальна совет, Юристнүүдэй бүлгэм, урданай политическэ хэрэгүүдээр хаалтада һууһан, антифашистнуудай комитет, РНР-эй Журналистнуудай союз телеграмма эльгээжэ, испан арадай хүбүүн, КПИ-гэй ЦК-гай гэшүүн Хулиан Гримау гэгшые саазалан алаха гэһэн шиидхэбэри гаргаха гэжэ франкистска засагархидай һанаашалжа байһые уур сухалтайгаар буруушаагаа.

ВАРШАВА, апрелиин 16. (ТАСС). Испаниин компартиин ЦК-гай гэшүүн Хулиан Гримау гэгшые сүлөөлэн хэлэхэ хэрэгүүдые хараалгадажа байһые уур сухалтайгаар, эрид шууд буруушааһан резолюци Испаниин арадтай һанал нэгэдэлэй Польско комитет баталан абаа. Х. Гримау болон Испаниин бусад антифашистнуудые сүлөөлхэ тухай поляк арад эрилтэ хэнэ, Испаниин патриодуудые хамгаалха кампани шангадхаяхань уряалан, Польшын болон дэлхэйн олониитэдэ хандана гэжэ резолюци соо хэлэгдэнэ.

„Латиин Америкын оронууд Куба тээшэ найдамтайгаар харана"

ДЕЛИ, апрелиин 16. (ТАСС). Фидель Кастрода эсэргүүгээр Холбоото Штадуудай идхалга номнол хэдэг болобошье Латиин Америкын бүхы оронууд Куба тээшэ найдамтайгаар харана. Тэрэнэй туйлалтанууд булгадаа баясана. «Сүлөөтэ дэлхэй» гэдэгһээ Кубые холдуулха гэжэ Кеннедиин гаргадаг һэдэлгэ Кубын илалтануудаар баясалые зайсуужа шадахагүй гээд Индиин корреспондент Гопинатха «Гэтриот» газетэдэ бэшэнэ.

Латиин Америкэдэ Холбооото Штадуудай үзүүлдэг «туһаламжые» автор элишэлнэ. США-гай финансова болон сэрэгэй туһаламжаһаа нилээд ехээр дулдыдадаг оронуудтань эгээн лэ тогтууригүй ябадал тохёолдоно гээд тэрэ тэмдэглэһэн байна. Арад зондоо үзэн ядагдадаг правительствануудые гол гүлэб туһаламжа абана гээшэ гээд Гопинахта заана.

Шанга уридшалан һануулга

ЛОНДОН, апрелиин 15. (ТАСС). Америкын «Трешер» гэжэ уһан доогуур ябадаг атомна онгосын гэмтэһэн ушар Англиин правительствада шанга уридшалан һануулга боложо үгэхэ ёhотой. Юуб гэхэдэ, «Поларис» ракетэнүүдээр зэр хангагдаһан уһан доогуур ябадаг онгосонуудые өөрынгөө зэбсэглэлдэ абаха гэжэ правительство түсэблэжэ байна гэжэ «Дейли Уоркер» газетэ мүнөөдэр бэшэнэ.

«Поларис» ракетэнүүдые тээһэн уһан доогуур ябадаг онгосонууд ямаршье гэнтын аюулһаа найдамтайгаар аршалагданхай, «гэмтэдэггүй» гэжэ правительство тоолоно. «Трешэрэй» урагшагүйдэһэн ябадал правительствын энэ бодомжын үндэһэ баримтагүй байһые гэршэлжэ үгэнэ гээд газетэ саашань бэшэнэ.

„Хани барисаанай, харилсаа холбооной гэршэ"

ДЕЛИ, апрелиин 16. (ТАСС). Бхилайн металлургическа заводто, үнгэрэгшэ воскресенидэ ехэ һайндэр болоо. Проектээр хараалагдаһан үсөөрөө 1962—1963 онуудай бүхы түхэлэй продукци заводой гаргадаг болоһонтой дашрамдуулагдан энэ үдэр баярай ёһолол болоо.

Заводой хүдэлмэришэдэй, инженер, техникүүдэй ехэ митинг боложо, предприятиин гол цехүүдтэ дурасхаалта бэлэгүүд барюулагдаа.

Индиин бүхы металлургическа промышленностиие хүгжөөлгэдэ Бхилайн металлургическа заводой ехэ үүргэ дүүргэдэг байһые митинг дээрэ үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглээ.

Баярай ёһололдо ерэһэн Индиин булайдай болон хүндэ промышленностиин министрэй орлогшо П. К. Сетхи иигэжэ мэдүүлээ: Бхилай — советско-индийскэ хани барисаанай, харилсаа холбооной эли тодо гэршэ мүн.

Гуанчжо... яп...

ГУАНЧЖО... ТАСС-ай ту... дент А. Пеле... жуулна: хаба... тадай газаа т... даг эд бараа... Гуанчжоуда ... дэ. Урда Хит... то хабар, на... дын оронууд... ээд байгшануу... ерэжэл байда... лиһаа, бусад... гаран наймаа... ерээд байна... раануудынь ... дай наймаа... баталха юм...

Жемчужна ... дүтэшэг барим... кын 10 дабхар... скэ, бүд нэхэлг... ностиин продук... хэй эд, эдэлэ... табижа харуу... хүн, модон ... һиилэдэг Хит... бүтээһэн зарим... павильонууд ... данхай.

КНР-эй га... наймаанай 8 ... дадын найм... гаран түхэл ... дурадхана.

Гуанчжоуд... ставкэ нарын ... тэтэй байха...

Ре... Ц. Ц...

Манай адрес, телеф...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. ...
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. р... ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной ... —24-74, сельского хозяйства—47-59, советс... и культуры, литературы и искусства—34-05, ... транспорта, информации—35-14, писем и раб... отдел переводов и корректорская—35-95, бу... Для междугородных переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Минис... Бурятской АССР.

Н00103.